کە تاوانبار نەزار خەزرەجی لە دانیمارک بوو… شاخەوان قادر شۆڕش

٢٥/٦/٢٠٢٢ و لە ١٦/٧/٢٠٢٢ دا نوێکراوەتەوە
شاخەوان قادر شۆڕش

بەرایی

لەم وتارەدا هەوڵ دەدرێت بەرچاوڕوونییەک لەسەر هاتنی تاوانبار نەزار خەزرەجی بۆ دانیمارک و چاودێری ئەو لەلایەن پۆلیس و ئەگەری دادگاییکردنی بخرێتەڕوو. هەروەها وەزارەتی داد و پۆلیسی دانیمارک چیان کرد و کێ بوون ئەو لایەنە کوردی و عەرەبیانەی بەرگریان لێکرد، وە چۆن ڕایکرد و ئێستا لە کوێیە. هەروەها ڕۆڵی کوردانی دانیمارک و هەندەران لە هەوڵەکانیان بۆ بەدادگاییگەیاندنی تۆمەتبار دەخەینەڕوو. بێگومان ئەوەی لێرەدا نووسراوە هەموو زانیارییەکان نین، بەڵام بەپێی توانا زانیاری گونجاو کۆکراوەتەوە کە دەتوانێ وابکات تیشکێکی گونجاو بخاتەسەر بابەتەکە.

هاتنی تاوانبار نەزار خەزرەجی بۆ دانیمارک

لە هێرشە سەربازییەکانی ئەنفالدا کە لە ڕۆژی ٢٣ی مانگی دوو تا ڕۆژی ٦ی مانگی نۆی ساڵی ١٩٨٨ درێژەی کێشا، تاوانەکانی جەنگ، تاوان دژ بە مرۆڤایەتی و تاوانی گەلکوژی (ژینۆساید/جینۆساید) ئەنجام دران. تاوانی ئەنفال وەکو تاوانی گەلکوژی لەلایەن دادگای باڵای تاوانەکانی ئێراقەوە لە ساڵی ٢٠٠٧ دا ناسێندرا، ئەوانەی بەشداری ڕاستەوخۆیان لە ئەنجامدانی تاوانەکەدا کردووە، یا بەجۆرێ لە جۆرەکانی هاوکاریان لە ئەنجامدانی تاوانەکان کردووە دەبێ بگیرێن و بدرێنە دادگا، وە بەپێی ئاست و قەوارەی تاوانەکان بەپێی بڕیارەکانی یاسای تایبەتی دادگای باڵای تاوانەکانی ئێراقی ساڵی ٢٠٠٥، یا یاسا نێونەتەوەیی و کۆنفەنسیۆنی گەلکوژی ژنێڤ ساڵی ١٩٤٨ و ١٩٥١ وەکو لە دادگای نێونەتەوەیی بۆ تاوانکارییەکان ICC لە شاری های پەیڕەو دەکرێت، سزایان بۆ دیاری بکرێت.

نەزار عەبدولکەریم فەیسەڵ خەزرەجی بە پلەی فەریق ڕوکن لە سوپای ڕژێمی بەعسدا، کە گەلێ بەرپرسیاریی سەربازی پێسپێردراوە لەوانە فەرماندەی فرقە و سەرۆکی ئەرکان لە سوپادا لە سەردەمی ڕژێمی بەعس و لە نیوەی دووەمی ٨٠ کان و لەکاتی تێکدان و ڕاگواستنی گوند و

شارۆچکەکاندا، تێکدانی گەڕەکی کانی ئاشقان لە شاری هەڵەبجەدا و کۆمەڵکوژی دەیان کەسی شارەکە لە ساڵی ١٩٨٧ دا، وە لەکاتی کیمابارانی دێهاتەکانی کوردستان لە ساڵی ١٩٨٧ دا، هەروەها لە هێرشەکانی تاوانی گەلکوژی ئەنفالدا لە ساڵی ١٩٨٨ دا بەشداری ڕاستەوخۆی هەبووە. لەدوای شکانی سوپای ئێراق لە شەڕی کوێتدا لە سەرکوتکردنی ڕاپەڕینی شیعەکانی خوارووی ئێراقدا لە بەهاری ساڵی ١٩٩١ دا بەشداری ڕاستەوخۆی هەبووە. وەکو فەرماندەیەکی بەرپرس لە بڕیارەکان ناوی لە بەڵگەنامەکانی ڕژێمی بەعسدا هەیە. لەسەر تاوانی گەلکوژی ئەنفال بەپێی بڕیاری ژمارە ٢/١٤٤٥ف ڕێککەوتی ١٨/١٢/٢٠٠٥ نەزار خەزرەجی لەلایەن دادگای باڵای تاوانەکانی ئێراقەوە داواکراوە و بڕیاری گرتنی دەردەچێت. نەزار خەزرەجی بەخۆی لە دیدارێکی تەلەڤزیۆنیدا لە بەرنامەی “وفی روایة اخری” لە کەنالی “التلفزیون العربی” لە رۆژی ٣/٥/٢٠٢٢ دا دەڵێت ڕاستەوخۆ بەشداربووە لە ئەنفالەکانی یەک، دوو و سێ و ئەنفالی کۆتایی لە ساڵی ١٩٨٨ دا. دوای جەنگی داگیرکردنی کوێت لەلایەن سەرۆکی ڕووخاوی ئێراق سەدام حوسێنەوە لە پۆستە بەرزەکانی سوپا دووردەخرێتەوە، پەڕاوێز دەکرێت و دەخرێتە ژێر چاودێری. لە مانگی مارسی ساڵی ١٩٩٦ دا لەهەوڵیکدا ڕادەکات و دێتە کوردستانی ژێر دەسەڵاتی بەرەی زەردی ژێر فەرمانڕەوایی پارتی دیموکراتی کوردستان. لەوێ ماوەتەوە و سەردانی ئەملاوئەولای کردووە. دوایی لە ڕێگەی زاخۆوە ڕەوانەی تورکیا دەکرێت و پاشان دەچێتە عەمان پایتەختی وڵاتی ئوردن. خەزرەجی پەیوەندی لەگەڵ دەزگای هەواڵگری ئەمەریکا سی ئای ئەی CIAدا هەبووە، بەڵام کەی پەیوەندییەکەی دەستپێکردووە ڕوون نییە. بەپێی هەندێ سەرچاوە کە لە ئێراق بووە پێیانەوە کرووە. بەپێی ئەو زانیارانەی کە یاکۆپ تۆپسو Jacob Topsøe لە ڕۆژنامەی ئینفۆرمەشیەن Information دا بڵاویکردۆتەوە، بەپێی گوتنی ڕۆبەرت بێر Robert Baer کە لە ٩٠ کاندا سەرۆکی ئۆپەراسیۆنەکانی سی ئا ئەی CIA بوو لە کوردستانی ئێراقدا، ئەوکاتەی کە نەزار خەزرەجی لە ئێراق بوو، یەکێ لەو کەسانە بووە کە داندراوە لە ئەگەری ڕووخانی سەدام حوسێندا سەرۆکایەتی بگرێتەدەست، بەڵام ئەو خۆی لەوە ئاگادار نەبووە کە چ ڕۆڵێکی پێدەدرێت. لەنامەیەکدا کە لە ئەپریلی ١٩٩٦ دا بە سەرۆکی سی ئای ئەی ڕۆبەرت ڕیتچەر Robert Richer ی نووسیووە ئاماژە بە پەیوەندی ئەو دەکات و هەروەها دوای هەڵاتنیشی بە دەرەوەی ئێراق ئاماژەی بە دەکرێت، بەمجۆرە پەیوەندی بەردەوامی لەگەڵ سی ئای ئەی دا هەبووە. خەزرەجی لە نەخشە و پلانێکی تایبەتدا لەژێر ناوی “البرج البابل” دا نووسراوە، ئەو لە ٤٢ لاپەڕەدا بە وردی پلانی چۆنیەتی ڕاکێشانی ئەفسەرە ناڕازیەکان و کۆکردنەوەیان

بە ئەنجامدانی کودەتایەک لە دژی دیکتاتۆر سەدام حوسێن دا گوزارشت کردووە (DR online, 2/2-2007).

بەپێی گوتنی خۆی لە چاوپێکەوتنێکی تەلەڤزیۆنیدا لەگەڵ تەلەڤزیۆنی "العربی" دا دەڵێت، کە لە ئوردن بوو لەسەر بانگهێشتی جەلال تاڵەبانی چۆتە بریتانیا و لای جەلال تاڵەبانی و فوئاد مەعسوم بە ماوەی هەفتەیەک ماوەتەوە و هەمیشە بەیەکەوە بوون. هەروەها هوشیار زێباری لەسەر داوای مەسعود بارزانی بانگهێشتی کردووە و سێ ڕۆژ لەگەڵ ئەواندا ماوەتەوە و زۆریان ڕێز لێگرتووە .

نەزار خەزرەجی لە مانگی ژولای ١٩٩٩ دا دێتە وڵاتی دانیمارک و داوای مافی پەنابەرێتی دەکات، بەڵام داواکەی ڕەتدەکرێتەوە، لەبەرئەوەی ئەو سەرۆکی سوپا بووە و گومانی لێدەکرێت کەوا لە کاتی هێرشەکانی سوپای ئێراق بەسەر کوردستان لە ساڵی ١٩٨٨ دا بەشداری لە ئەنجامدانی تاوان دژ بە مرۆڤایەتی هەبووبێت. وەکو دوو ساڵ دواتر لە هەواڵی ڕۆژانەی وەزارەتی دادەوە لە ٣/١٠/٢٠٠١ دا هاتووە فەرمانگەی بەڕێوەبەریی پەنابەران Udlændingestyrelsen هۆکاری گونجاویان هەیە و وایدەبینن کەوا خەزرەجی بەرپرسیاریی لە تاوانەکانی ئەنفالدا هەبووە. دوای ئەوە جۆرێك لە مافی "مانەوە تا ڕەوانکردنەوە"ی پێدەدرێت لەژێرناوی tålt ophold واتە مانەوەی تا ناردنەوەی بۆ وڵاتی خۆی یا وڵاتێکی دیکەی ئارام بێ ئەوەی مەترسی لەسەر ژیانی دروست ببێت. چونکە لەئەگەری ڕەتکردنەوەی مافی پەنابەرێتیدا بەپێی کۆنڤێنسیۆنی مافەکانی مرۆڤ دانیمارک ناتوانی کەسێک بە شوێنێک یا وڵاتی خۆی ڕەوان بکاتەوە ئەگەربێتوو ئەوکەسە لەکاتی گەڕانەوەیدا مەترسی لەسەر ژیانیدا دروست ببێت. هەروەها لەبەر ئەوەی دانیمارک ڕێکەوتنی لەگەڵ وڵاتانی عەرەبی سەبارەت بە گەڕاندنەوەی پەنابەران نەبوو، دانیمارک نەیدەتوانی ڕەوانی هیچ وڵاتێکی عەرەبی بکاتەوە. بەپێی ئەو بڕیارە خەزرەجی بۆی هەبوو بە وڵاتێک بچێت ئەگەر ڤیزای پێ بدرێت. دوای ڕەتکردنەوەی مافی پەنابەرێتی، نەزار خەزرەجی ڕایدەگەیەنێت کە نایەوێت لە دانیمارکدا بمێنێتەوە، بەڵکو دەیەوێ بڕوا بۆ وڵاتێکی عەرەبی و لەوڵاتێکی عەرەبیدا بژیت. خەزرەجی پەیوەندی بە بالوێزخانەی سعودیای عەرەبی لە لەندەن دەکات و داوای ڤیزایان لێدەکات، بالوێزخانەی سعودیا بەڵێنی ڤیزای پێدەدەن. لە ١٨ی ئۆتەبەری ١٩٩٩ دا داوا لە بەڕێوەبەریی کۆچبەرانی دانیمارک دەکات ڤیزاپاسی بۆ بکەن بۆ ئەوەی بتوانێ بۆ وڵاتی سعودیا بچێت. دووبارە لەڕێگەی پارێزەرەکەیەوە ئانەس جۆسیفسن Anders Josefsen داوا لە بەڕێوەبەریی پۆلیس دەکات پەلە لە دەرکردنی ڤیزاپاسەکە بکەن.

لە ٣٠ سێپتەمبەری ٢٠٠١ دا میدیای دانیمارکی لە بوونی

فەرماندەیەکی پلە باڵای سەربە سوپای ئێراق لە دانیمارک ئاگادار دەبنەوە و بەشوێنی ژیانی دەزانن. بەر لەوە کوردەکانی خوێندگەی زمان دەیناسنەوە، ئامادەنابن لەگەڵ ئەودا زمان بخوێنن، وە گوشار دەخەنە سەر خوێندگە و شارەوانی شارەکە کە دەریکەن . دەکرێ لەم ڕێگەیەوە بە میدیای دانیمارکی ئاشکرابووبێت. شوێنی ژیانی نەزار خەزرەجی لەگەڵ خێزانەکەی لە شاری سۆرۆ (سۆغو) Sorø لە شوقەیەکدا بە ناونیشانی Frederiksbergvej 40 2. tv دەبێت. ئەو پێزانینەی میدیاکان دەبێتە هۆی هەڵکردنی شەپۆڵێکی گەورەی سیاسی لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆن و پارتە چەپەکان دژ بە وەزیری دادی دانیمارک کە ئەوسا فرانک یێنسن Frank Jensen بوو کە سەربە پارتی سۆسیال دیموکرات بوو. وەکو دواتر دەرکەوت بەپێی ڕۆژنامەی یولاند پۆستن Jylland Posten (٢٣/٣/٢٠٠٣) دەزگای بەڕێوەبەریی پەنابەران ڕێگەی مانەوەی بە خەزرەجی لەژێرناوی "مانەوە تا ڕەوانکردنەوە" داوە بە ئەوەی هیچ یەکێک لە پۆلیس، هەواڵگری بەرگری یا وەزارەتی داد لێی ئاگادار بن. کە بەوە دەزاندرێت ڕەخنەی تووند ئاراستەی وەزیری دادی ئەوسا فرانک یێنسن Frank Jensen دەکرێت. بەڵام دوای ئەوەش بارەکە وەکو خۆی دەمێنێتەوە و خەزرەجی هەر لە شوێنی خۆیدا دەمێنێتەوە و" چاودێریکردنی" لەلایەن پۆلیسەوە درێژەی پێدەدرێت.
ڕۆژنامە سەرەکییەکانی وەکو پۆلیتیکن Politikken، یولاندپۆستن Jylland Posten، ئینفۆرمەشیۆن Information، ئێکسترا بلازت Ekstra Bladdet ، بی تی BT و ڕۆژنامەکانی دیکە و ڕۆژنامەی ناوچەییەکان و هەروەها هەردوو کەناڵی تەلەفزیۆنی دی ئار DR و تیڤی توو TV2 لەسەر خەزرەجی و ئەگەری بەشداری خەزرەجی لە کۆمەڵکوژی کوردەکان لە کوردستانی ئێراقدا لەساڵی ١٩٨٨ دا بەکورتی دەنووسن و گوزارشت دەکەن.

بەپێی ڕاگەیەندراوی وەزارەتی داد لە ڕۆژی ٣/١٠/٢٠٠١دا هۆکاری لێکۆڵینەوە لە کەیسی خەزرەجی دەست پێدەکات کاتێ لەلایەن فەرمانگەی بەڕێوەبەریی پەنابەرانەوە Udlændingestyrelsen لە ڕۆژی ١٧/٨/٢٠٠١ دا کەیسەکە بە داواکاری گشتی دانیمارک دەنێردرێت بەمەبەستی لێکۆڵینەوە لە ئەگەری بوونی کەیسێکی تاوانکاریی کە ئایا خەزرەجی لە تاونکاریەکاندا تاوانی ئەنجامداوە یا نا، چونکە وەکو لەڕاگەیەندراوەکەدا هاتووە "ئەوان هۆکاری تەواو گونجاویان هەیە لەوەی کەوا وای بۆ بچن کە خەزرەجی بەرپرسیاریی لەتاوانکاریەکانی شاڵاوەکانی ئەنفالدا هەبووە". داواکاری گشتی وڵات Rigsadvokaten بەناوی هێنینگ فۆدە Henning Fode (١٩٩٥-٢٠٠٧) لە ڕۆژی ٣/١٠/٢٠٠١ دا وەزیری ناوخۆ فرانک یێنسن ئاگاداردەکاتەوە کە لە لێکۆڵینەوەی کەیسەکە تەواو بووە و دەکرێ لەڕێ لە دانیمارکدا کەیسی تاوانکاریی

دژ بە سەرۆکی ئەرکانی سوپا نەزار خەزرەجی بکرێتەوە. هەروەها ئاگاداری کردەتەوە کەوا کەیسەکە هەر لە ڕۆژی ٣/١٠/٢٠٠١ دا لەلایەن داواکاری گشتیەوە بە پارێزەری دەوڵەت/داواکاری گشتی بە شیلاند ناردووە بە مەبەستی ئەوەی کەیسەکە لەلایەن پۆلیسەوە لێکۆڵینەوەی لێبکرێت. بێگومان جێگەی پرسیارە کەوا بۆچی دوای دوو ساڵ ئەوجا کەیسەکە بە داواکاری گشتی نێردراوە، لە کاتێکدا فەرمانگەی بەڕێوەبەریی پەنابەران گومانی بەهێزی لە بەرپرسیاریی خەزرەجی لە تاوانەکانی ئەنفالدا هەبووە، وەکو لە ڕاگەیەندراوەکەدا هاتووە.
ئەگەرچی لە ڕۆژنامەکاندا ئەوە نەنووسراوە بەڵام هۆی لێکۆڵینەوەی داواکاری گشتی لە کەیسی خەزرەجی لە ڕۆژی ٣ی مانگدا پەیوەندی زۆری هەیە بە تەقینەوەی هەواڵەکە لە ٣٠/٩/٢٠٠١ دا کە بووەهۆی تەوژمێکی سیاسی پارتەکانی ئۆپۆزیسیۆن دژ بە حکومەت و وەزیری داد. ئەگەر گوشارە سیاسیەکە نەبووایە، لەوانەیە داواکاری گشتی پەلەی نەدەکرد و درەنگتر کەیسەکەی بە پۆلیس دەنارد. بۆ دانیمارک کەیسی تاوانبار خەزرەجی کەیسێکی گەورە و نائاسایی بوو. گوشاری سیاسی لە کەیسی ئەوها گرنگدا کاریگەریی یەکلاکەرەوەی هەیە کە حکومەت و بەتایبەتی وەزیری داد ناچاری وەڵام و جووڵە دەکەن. وەکو سێ ڕۆژ دوای هەڵمەتە سیاسیەکە لە ڕێککەوتی ٣ی ئۆکتۆبەری ٢٠٠١ دا لێکۆڵینەوە و بەدواداچوون لەسەر کەیسەکە ڕادەگەیەندرێت بە مەبەستی ئەوەی لە فاکت و ڕاستیەکانی کەیسەکە بگەن و بزانن ئایا دەکرێ ئەو بەڵگە و بنەمایانە بەدەست بهێنن کە وادەکات بتوانن تۆمەتی بەشداریی لە تاوانی جەنگ و تاوان دژ بە مرۆڤایەتی دژ بە سەرکردەی پێشووی ئەرکانی سوپای بەعس نەزار خەزرەجی بەرزکەنەوە و بەمجۆرە بیدەنە دادگا.
بەپێی ڕاگەیەندراوی وەزارەتی داد لە ڕۆژی ٢٢/٥/٢٠٠٢ ئەوسا لە ڕێککەوتی ١٧/٤/٢٠٠٢ دا دەزگایەک بەناوی داواکاری دەوڵەت بۆ تاوانە نێونەتەوەییە تایبەتەکان (Statsadvokatur for Særlige Internationale Straffesager, SAIS) بۆ ماوەیەکی کاتی دامەزرا، ئەرکی ئەو دەزگایە تاوانە گەورە نێونەتەوەییەکانی دەرەوەی وڵاتی دانیمارک بوو. ئەوسا ١٦ کەیس لەبەردەستیان بوو. لەوەدا بێرگیتە ڤێستبێرگ Birgitte Vestberg وەکو پارێزەری دەوڵەت/داواکاری گشتی بۆ کەیسی تاوانە نێونەتەوەییەکان لە ڕۆژی ١/٦/٢٠٠٢ داندرا، ئەو دەبوایە لێکۆڵینەوە لەو کەس و کەیسانە لەم چوارچێوەیەدا بکات، ئەوسا کەیسی تاوانبار نەزار خەزرەجی کەیسی لەپێش و گرنگی ئەو دەزگایە بوو.
داواکاری گشتی بۆ هەرێمی شیلاند بێرگیتە ڤێستبێرگ Birgitte Vestberg ئاگاداری ئەوەبوو کەوا سعودیا بەڕێنی ڤیزای بە خەزرەجی

داوە و خەزرەجی دەتوانێ وڵات بەجێبهێلێت هەر ساتێکدا ڤیزاپاسی بۆ بکرێت، واتە بەرلەوەی بڕیاری گرتنی تەواوی بە دەرچێت. ئەوەش گوشاری لەسەر دەزگای SAIS دروستکردبوو و تاکو پەلە لە کەیسەکە بکەن.

لە ١٢ ئۆکتۆبەری ٢٠٠١ دا پۆلیسی شاری رینگ ستیز (غینگ ستز) Ringsted لەپرسینەوەی لە نەزار خەزرەجی دەکات و لە هەمان کاتدا دەستەیەک پۆلیس دەوری شوێنی ژیانی نەزار خەزرەجی لە شاری سوغۆ دا دەگرن. دوای ٦ دەمژمێر لەلایەن دادگای شاری سۆرۆ Sorø لەپرسینەوەی دەستوریی لەگەڵدا دەکرێت و بەپێی بڕیاری دادگای شاری سوغۆ لەماڵەکەی خۆیدا دەخرێتە ژێر چاودێری پۆلیس. دادگا بەئاماژە بە تاوانەکانی جەنگ بەپێی ڕێککەوتنامەی ژنێڤ ماددەی ١٤٦ و ١٤٧ هەروەها پێشێلی یاساکانی سزای دانیمارکی لە پەرەگرافی ٢٣٧، ٢٤٥، ٢٤٦ و ٢٥٠ کەیسی سزای بۆ دەکاتەوە، بەڵام نەزار خەزرەجی بێتاوانی خۆی ڕادەگەیەنێت. کەیسی خەزرەجی لەلایەن پۆلیسەوە کەوتە ژێر لێکۆڵینەوە. بەپێی گوتنی پارێزەری دەوڵەت بەرگیتە ڤەستبەرگ ئەوان یەک ساڵیان بۆ خۆیان تەرخانکردبوو بۆ لێکۆڵینەوە و بەدەستهێنانی بەڵگە و دۆکومێنت بۆ بەرزکردنەوەی تۆمەت دژ بە نەزار خەزرەجی (پۆلیتیکن ٢٥/٣/٢٠٠٣). واتە کەیسی خەزرەجی لای پۆلیس بوو و لەژێر لێکۆڵینەوەدا بوو، خەریکی بەڵگە کۆکردنەوە بوون لەسەر تۆمەتبار، لە ئەگەری بوونی کەیسی تاوانباریدا پۆلیس تۆمەت بەرەوڕووی تۆمەتباردا بەرزدەکاتەوە و دەینێرێت بۆ دادگا.

پارێزەرەکەی خەزرەجی سکاڵا دژی بڕیاری چاودێریەکەی تۆمار دەکات و کەیسەکە دەدرێتە دادگای پێداچوونەوە "دادگای ڕۆژهەڵاتی وڵات" ئوسترە لانسغات Østre Landsret، کە دادگایەکی پێداچوونەوەیە بۆ بڕیاری دادگای شارەکانی بەشی ڕۆژهەڵاتی وڵات. لە ٢٩ی نۆڤەنبەری ٢٠٠٢ دا سێ دادوەر لە دادگای ئوسترە لانسغات Østre Landsret بڕیاری چاودێریی تاوانبار نەزارخەزرەجی و قەدەغەی دەرچوونی لە دانیمارک درێژ دەکەنەوە، بەمجۆرە دادگاکە بڕیاری دادگای شاری سوغۆ جێگیردەکاتەوە. بەپێی گوتنی پارێزەری دەوڵەت بەرگیتە ڤەستبەرگ بۆیە ڕاستەوخۆ نەخرایە زیندان لەبەرئەوەی نووسراوی تۆمەتباریەکەی ئامادەنەبوو و لەژێر ئامادەکردندا بوو، ئەگینا ئەو دەیخواست لەزینداندا بێت.

لەبەر ئەوەی نەزار خەزرەجی هەستی بە هەڕەشە لەسەر ژیانی کردووە و ئەوەشی لە لایەن پۆلیس و دادگادا ئاماژە پێداوە، لەلایەکیتر لەبەر گرنگیی ئەو سەرکسوپا ڕاکردووە، بڕیاری چاودێریەکە بەم شیوەیە بوو: ڕۆژانە پۆلیسێکی شاری غینگ ستیز تەلەفۆنی بۆ خەزرەجی دەکرد و لە هەواڵ و بارودۆخ و مەترسیەکانی دەپرسی، وە نەزار خەزرەجی

دەبوایە رۆژانی دووشەمە، چوارشەمە و هەینی لەنێوان دەمژمێر ٩ و ١٢ دا لەماڵ بێت و پۆلیسێک دەهاتە لای. ڕۆژانەش لەلایەن پۆلیسەوە پەیوەندی تەلەفۆنی پێوە دەکرا. دیارە دادگای شاری سەرە داوای لە پۆلیس کردبوو بیخەنە ژێر چاودێری و ڕێگەی ڕاکردنی لێ بگرن، بەڵام ئەوەی کرا دەکرێ بڵێین پاسەوانی و پاراستنی ئەو بوو و تارادەیەک ئازاد بوو لە جووڵە و گەڕان. چونکە خەزرەجی جگە لەو کاتانەی بەی دیارکرابوو دەیتوانی لە ماڵەکەی دەرچێت و بڕوات. بەپێی گوتنی ئەفسەری پۆلیس یێنس پیتەر گلەروپ Jens Peter Glerup کە ئەرکی زەنگ لێدانەکەی هەبوو، ئەو تەلەفۆنی بۆ کردووە، وە ئەگەر ژنەکەشی “لەتیفە” لە جیاتی خەزرەجی وەڵامی بدابایەوە و بیگوتبا کە خەزرەجی بار و تەندروستی باشە و هیچ مەترسیەک نییە ئاسایی پەسندکراوە، چونکە بۆ یێنس پیتەر گرنگ بووە کە دڵنیابێت لەوەی بارودۆخەکە باشە و ئەو لەوێیە و هیچی بەسەر نەهاتووە. وەکو ئەوە ئەرکی یێنس پیتەر بووە. هەروەها خەزرەجی خۆی لە ڕۆژانی دیاریکراودا نەچێتە لای پۆلیس چونکە وەکو لە ڕاپۆرتی داواکاری گشتیدا هاتووە “نەیانویستووە زیاد لەپێویست ماندووی کەن”، بۆیە لەجیاتی ئەوە پۆلیسێک هاتە لای. هەروەها پۆلیس نەیویستووە خەزرەجی “هەراسان بکات” لەو کاتانەی ئەو خەوتووە. ژنەکەی خەزرەجی لەتیفە لە مانگی دیسەمبەردا گەشت دەکات بۆ وڵاتی سعودیا و هیچ بەربەستێک لەلایەن پۆلیسەوە نابینێت چونکە ئەو سکالای لەسەر نەبووە، هەروەها پۆلیس کوڕەکانی خەزرەجی “محەمەد و ئەحمەد” ناخەنە ژێر چاودێری و گوێ لە تەلەفۆنەکانی ئەوان ناگرن. لەکاتێکدا ئەوان چاڵاکانە زەنگ بۆ ئەملاوئەولا لێدەدەن.

ئەوسا لە ساڵەکانی ٢٠٠٠ – ٢٠٠٢ ئەمەریکا بەگەرمی خەریکی هێز کۆکردنەوە بوو دژ بە رژێمی بەعسی ئێراق و مەبەستی ڕووخاندنی دیکتاتۆر سەدام حوسێنی هەبوو، لەلایەن میدیای جیهانی و دانیمارکیەوە دیدار لەگەڵ خەزرەجیدا دەکرێت و سەبارەت بە ئەگەری بەشداری ئەو لە ڕووخاندنی دیکتاتۆر سەدام حوسێندا لەگەڵی دەدوێن. لە دیدارێک لەگەڵ یولان پۆستندا Jylland Posten خەزرەجی ئامادەیی خۆی بۆ سەرپەرشتی سوپا دژ بە سەرۆکی دیکتاتۆری ئێراق ڕادەگەیەنێت و دەڵێت “دەمەوێ بەگەڕێمەوە ئێراق و دەتوانم وەکو پێشوو سەرپەرشتی سوپا بکەم و بوونم لەوێ وادەکات بەشێ لەسوپا لە دژی سەدام حوسێندا هەڵگەڕێنمەوە”. خەزرەجی خۆی زۆر بە دەسەڵات و توانا وێنە دەکات بەجۆرێک ئەو خۆی وەکو “شێرێک لە قەفەزدا” دەبینێت وەکو بە BBC باسکردبوو. گوتبووی “خەڵێک لە ئێراقدا چاوەڕێیی منن بەڵام ناتوانم هیچ بکەم چونکە دانیمارک ڕێگەم نادات بڕۆم”. هەروەها ڕێتی بێتاوانی خۆی دووپاتدەکردەوە و دەیگوت ئەگەر

تاوانباریم چۆن “سەرکردە کوردەکان” پشتگیریم دەکەن.
بەپێی ڕۆژنامەی دانیمارکی یولاند پۆستن (ڕێککەوتی ٢٠/١١/٢٠٠٢) لە ڕاگەیاندراوێکی وەزارەتی دەرەوەی ئەمەریکا لە ١٩/١١/٢٠٠٢ دا ئەمەریکا بەفەرمی پشتگیری خۆی بۆ دادگاییکردنی نەزار خەزرەجی دەخاتەڕوو، وە ئاماژە بەگرنگی کۆکردنەوەی بەڵگە و دۆکومێنت سەبارەت بە پێشێلکاری و تاوانەکانی ڕژێمی بەعس دەکات. بەپێی زانیاریەکانی رۆژنامەی یولاند پۆستن ل□ ئەگەری ڕووخاندنی سەدام حوس□یندا ئەمەریکا بیری لە هیچ پۆستێکی گرنگ بۆ نەزار خەزرەجی نەکردۆتەوە. لەڕاستیدا ئەوە ئاماژە بوو بەوەی کەوا خەزرەجی ئەو گرنگیەی پێشووی لای ئەمەریکایەکان نەمابوو.
بەپێی بیرۆی هەواڵەکان ڕیتزاو Ritzau چەند هەفتەیەک بەر لە ڕاکردنەکەی خەزرەجی، پارێزەری دەوڵەت لە ئەگەری ڕاکردنی خەزرەجی ئاگادار دەکرێتەوە، هەروەها پێشتر لە ڕێککەوتی ٤/٢/٢٠٠٣دا لەلایەن چاڵاکوانانی کورد لە دانیمارکدا ئەم مەترسیە بە ئۆفسی پارێزەری دەوڵەت گەیەندراوە . بەڵام ئەوە نابێتەهۆی تووندکردنی چاودێری لەسەر ماڵەکەی خەزرەجیدا. بەپێی گوتن و تێبینی یەکێک لە دراوس□کانی خەزرەجی بەناوی یان کۆلدینگ Jan Colding، کە ماڵەکەی لەبەرامبەری ئەو بووە و پۆلیس بۆ چاودێری بەکاریان هێناوە، چەند هەفتەیەک بەر لە بزربوونەکەی هەست بە چاودێری پۆلیس بەشێوەیەکی ئەوتۆ ناکرێت. بەهەمان شێوە نەمانی چاودێری دەبێتە جێگەی تێڕامانی چەند دراوسێیەکی دیکەش.
وەکو بڵاوکراوەتەوە لە” ١٧ی مارسی ٢٠٠٣ ” دا نەزار خەزرەجی لەماڵەکەیدا دەردەچێت و بێسەر و شوێن ون دەبێت. ئەو “ڕۆژە” کوڕەکەی هەواڵی بزربوونی باوکی بە پۆلیس دەگەیەنێت. بەڵام لە راستیدا خەزرەجی چەند ڕۆژێک پێشتر لە دانیمارک دەرچوو بوو. ونبوونی نەزار خەزرەجی پرسیار و گومان دروست دەکەن و ڕەخنە لە حکومەت و وەزیری دادی ئەو کاتە لێنە ئیسپەرسن Lene Espersen کە سەر بە پارتی کۆنسێرڤەتیف بوو دەگیرێت. داواکاری گشتی بێرگیتە ڤێستبێرگ Birgitte Vestberg دەڵێت ئەو چاوەڕوانی ئەوەی لە خەزرەجی کردووە کەوا “ڕیز لە بڕیاری دادگا دەگرێت و ناڕوات”.
لە ٢١ی ئازاری ٢٠٠٣ دا ڕۆژنامەی یولاند پۆستن Jyllands-Posten بڵاویدەکاتەوە کەوا نەزار خەزرەجی و هەشت لە ئەفسەرانی کۆنی ئێراقی ئێستا لە ئێراقدان. لە ٢٢ی ئازاردا ڕۆژنامەی بی تی BT بڵاویدەکاتەوە کەوا ڕاکردنی خەزرەجی لەلایەن سی ئای ئەی CIA —ەوە ڕێکخراوە. لە ١٦ی ئەپریلدا رۆژنامەی شەرقولئەوسەت دەرچوونی ژن و کوڕەکانی خەزرەجی لە دانیمارک بڵاودەکاتەوە.
ڕەوەندی کوردی و چاڵاکیەکانیان لە کەیسی نەزار خەزرەجیدا

ئاشکرابوونی خەزرەجی لە ۳۰/۹/۲۰۰۱ دا ڕەوەندی کوردی و ئێراقی لە دانیمارکدا دەجووڵێنێت، کۆمەڵەی کوردی لە شاری ڕۆسکیلە (غۆسکیلە) Roskilde و کۆمەڵەی دیکە بیریان لە خۆپیشاندان کردەتەوە، خۆپیشاندان لەبەردەم پەرلەمانی دانیمارک لە ٤/١٠/٢٠٠١ دا لەلایەن کۆمەڵەی کوردی غۆسکیلەوە ئەنجام دەدرێت و نامەیەک لەلایەن نەوزاد مارفەوە دەدرێتە پەرلەمان. بەپێی ئەو ئەرشیفەی لای نەوزاد مارفە لە کۆبوونەوەیەکدا هەندێ لە کوردەکانی دانیمارک بە بەشداری ١٤ کەس لە ڕۆژی ٢٨/١٠/ ٢٠٠١ دا “کۆمیتەی خستنەگەڕی هەوڵەکان بۆ دادگاییکردنی تاوانبار نەزار خەزرەجی – دانیمارک” دامەزرا. بەپێی نووسراوەکە بەر لە کۆبوونەوەی دروستبوونی کۆمیتەکە نوێنەری کۆمەڵەی کوردی لە شاری ڤایلە Vejle ئاسۆ کاکەیی ئاماژە بەوە دەکات کەوا نامەی بۆ وەزیری داد ناردووە، هەروەها دەرسیم دیبەگەیی و کرمانج شەوکەت ئاماژە بەوە دەکەن کە ئەوانیش سکالایان لە دژی خەزرەجی تۆمارکردووە. سکاڵای دەرسیم دیبەگەیی لە رۆژی ٣/١٠/٢٠٠١ دا ناردراوە، هەروەها لەڕۆژی ٦/١٠/٢٠٠١ دا پێنج کەس بەناوەکانی جەعفەر عەبدوڵڵا نەسروڵڵا، فوئاد حەمە فەرەج نانەوا، کرمانج شەوکەت عەبدولڕەحمان، لەمیعە عەبولە عومەر و دەرسیم ڕەحمان فەرحان چوونەتە نووسینگەی پارێزەر بیۆن ئێلمکویست Bjørn Elmquist و ئەویان کردەتە پارێزەری خۆیان بۆ ئەوەی سکاڵاکانیان بگەیەنێتە پۆلیس .

کۆمیتەکە بەمەبەستی کۆکردنەوەی دۆکۆمێنت، پەیداکردنی دیتەر و سکاڵاکار هەروەها پەیوەندی بە ڕۆژنامە و پۆلیس و دادگا کەسایەتییە سیاسییەکان و پەرلەمان و حکومەتی دانیمارکی بەشێوەیەکی ڕێکخراوەیی دامەزرا. کۆمیتەکە دوو لیژنە پێک دەهێنێت، یەکەم لیژنە لیژنەی کۆکردنەوەی زانیاری لەلایەنە کوردییەکان لە کوردستان و لەدەرەوەی وڵات بە دەرسیم دیبەگەیی و ئەحمەد عەزیز دەسپێردرێت. لیژنەی دووەم لیژنەی پەیوەندییەکان لەگەڵ دانیمارکی و دەزگاکانی ڕاگەیاندن بە نەوزاد مارف، مریەم شکاک، کرمانج شەوکەت و فەهمی عەبدولحەمید دەسپێردرێت.

دواتر کەسانی دیکەش دێنە ناو کۆمیتەکە لەوانە گۆران هەڵەبجەیی و منیش بووم بە ئەندام لە کۆمیتەکە، بێگومان کەسانی دیکەی خۆبەخش هاوکاری کۆمیتەکەیان بەجۆرێ لە جۆرەکان کردووە کە لێرەدا ناویان نەنووسراوە. گۆران هەڵەبجەیی ئەرکی ڕاگەیاندنی لە ئەستۆدا بوو، وەکو لە یەکێک لە لێپرسینەوەکانی خەزرەجی لە دادگادا لەدوای تەوابوونی و هاتنەدەرەوەی لەدادگادا لە ١٧/١/٢٠٠٢دا، چەند پرسیارێک ئاراستەی نەزار خەزرەجی دەکات. ڤیدیۆکلیپەکە ئێستاش لە یوتوپدا YouTubeهەیە. کۆمیتەکە سەربەخۆ و خۆبەخشانە بوو و هیچ

لایەنێکی سیاسی لە پشتی دروستکردنیدا نەبوو.
دوای دامەزراندنی کۆمیتەکە، دەستەی بەرگری لە شاری کەرکوک کەلەلایەن ئەحمەد عەزیزەوە سەرپەرشتی دەکرا، لە نزیکەوە هاوکاری کردووە، هەروەها ڕێکخراوی ناوەندی هەڵەبجە دژ بە ئەنفالکردن و ژینۆسایدی گەلی کورد (چاک) هاتە پاڵ هەوڵەکانی بەدادگاییگەیاندنی نەزار خەزرەجی و هاوکاری کرد و بەشداریی لە چالاکیەکاندا هەبوو.
دیارە هەوڵەکانی بەدادگاییگەیاندنی تاوانبار خەزرەجی لە دانیمارک بووە هاندەرێک و کاریگەری هەبوو لە دروستبوونی ڕێکخراوی چاکدا کە چەندین ساڵ دواتر ڕۆڵی گرنگ و بەرچاوی لە کەیسەکانی گەلکوژیدا لەئاستی ناوخۆیی و جیهاندا لە ئاستی جیاجیادا هەبوو لەوانە هەوڵەکانی چاک لە کاتی دادگاییکردنی بازرگانی هۆڵەندی فرانس ڤان ئەنرات، ناساندنی تاوانی ئەنفال لە پەرلەمانی سوید وەکو تاوانی گەلکوژی، ڕێکخستن یا بەشداری لە دەیان کۆڕ و سمینار و بۆنەی گرنگدا کە تایبەت بە تاوانی گەلکوژی سازدەکران هتد. چاک هاوکاربوو لەو خۆپیشاندانە گەورەیەی کە بەبۆنەی یادی هەڵەبجە بە کوردانی تاراوگە لە بەردەم شارەوانی کۆپنهاگن لە ١٦/٣/٢٠٠٢ دا سازکرا ، کە لەو کاتدا بابەتی خەزرەجی بابەتێکی گرنگی ڕۆژ بوو و بۆیەش خۆپیشاندانەکە لە کۆپنهاگن سازکرا و هەوڵدرا زۆرترین کەس لەوێ کۆبکرێتەوە و خۆپیشاندانێکی گەورەی کوردان ساز بکرێت. جێگەی بیرخستنەوەیە ڕەوەندی کوردی وەکو پێویست بەدەنگ خۆپیشاندانەکەوە نەهاتن، ژمارەی ئامادەبووان هەزار کەس نەدەبوو. بۆیە خۆپیشاندانەکە ئەو سەرکەوتنەی بەدەست نەهێنا کە دەخوازرا.
دوای ئەوە سکاڵای دیکەش دژ بە خەزرەجی تۆمار دەکرێت لەوانە سکاڵای خەلیل محەمەد ڕەشید لە وڵاتی سویدەوە لە مانگی ئۆکتۆبەری ٢٠٠١ دا تۆمار دەکرێت. دەکرێ سکاڵای دیکەش هەبن کە لێرەدا نەنووسراون. جگەلەوە ڕێکخراوی کوردی لە نەرویژ، سوید، ئەڵمانیا و وڵاتانی دیکەی ئەوروپا، کەنەدا، ئەمەریکا و ئوسترالیا و شوێنی دیکە هاوکاری خۆیان بە نامە یا لەڕێگەی هاوکاری ڕاستەوخۆوە یا بەشێوەی دیکە بە کۆمیتەکە دەربڕیوە. کەسانی خۆبەخش لەوڵاتانی دیکەوە وەکو هۆڵاند و سویسرا و ئەڵمانیا هەوڵیانداوە یا هاوکاریان پێشانداوە و نامەیان ناردووە. لەڕێگەی ڕێکخراوی ئەمنستیەوە پشتگیری پرۆسەی دادگاییکردنەکە کراوە، بەنموونە هیوا ناسیح وەکو ئەندامی ئەمنستی لە وڵاتی سویسرا لەم ڕێگەیەوە ئەمنستی هیناوەتە ناو بابەتەکە و پشتگیری دادگاییەکەی کردووە. لە ڕۆژنامەکاندا لەسەر تاوانەکانی خەزرەجی نووسراوە یا وەڵامی ئەوانە دراوەتەوە کەوا بەرگریان لە خەزرەجی کردووە. لەوانە د. جەبار قادر لەژێر ناوی ئارام زندیدا وتاری لە ڕۆژنامەی زەمان و

شەرقولئەوسەتدا بڵاوکردەوە، جگەلەوە گەواهیشی لەسەر تاوانەکانی خەزرەجی دایە پۆلیس.

هەروەها لە پێگەی ئینتەرنێت و سۆسیال میدیاوە کە ئەوسا پاڵتۆڵک Paltalk هەژمەنی هەبوو، لە پاڵتۆڵکدا کۆڕ و کۆبوونەوە و چالاکی بەردەوام لەسەر تاوانبار نەزار خەزرەجیدا هەبوو، بەتایبەتی لە “ژووری پێشکەوتووخوازاندا” کە عەلی مەحمود و قادر نادر و هاوڕێیانیان بەڕێوەیان دەبرد، شەوانە کۆڕ و کۆبوونەوە و گوفتوگۆ و دیبات هەبوو، نووسەران و چالاکوان و کەسانی شارەزا لە کورد و عەرەب یا خەڵکی دیکە یا دیتەرانی تاوانکارییەکان بەچڕی بەشداریان کردووە. زیاتر لە ساڵێک کۆڕ و کۆبوونەوە لەسەر خەزرەجی و تاوانەکانی، کۆبوونەوە و دیبات سازکران.

جگەلە سازکردنی خۆپیشاندان بە ڕەوەندی کوردی و ئێراقی لە شارەکانی دانیمارک، سازدانی دیدار لەگەڵ ڕۆژنامە و تەلەڤزیۆنی دانیمارکی، کۆمیتەکە دەبێتە هۆی ئەوەی لەلایەنی جیاجیاوە پەیوەندی پێوەبکرێت و دۆکومێنتی گرنگی وەکو گوتن و گوزارشتی ئەفسەر و کەسانی دیکە بەدەست دەگات. کۆمیتەکە هەرچی لێدوان و گوزارشتی دیتەران بەزمانی عەرەبی دەستی دەکەوێت دەیکاتە دانیمارکی و بە پۆلیس و داواکاری گشتی و وەزارەتی داد دەینێرێت. جگەلەوە بەڕێگەی تاوانکارییەکانیان بۆ ڕۆژنامەکانیش ناردووە.

کۆمیتەکە هەر بەڕێگەیەکی سەردەمی ڕژێمی بەعس لەکاتی ئەنجامدانی تاوانکارییەکاندا یا گوزارشتێکی دیتەران یا بەشدارانی دەستکەوتووە لەپێشدا زوو بۆ پۆلیسی ڕینگ ستز (غینگ ستز) Ringsted زیاتر بە دوو کەس ناردراوە بەناوەکانی ئێریک هالد Erik Hald و بێنی فرێدریکسن Benny Frederiksen، هەروەها ناونیشان و شوێنی ئەو کەسانەی کە هاتوونەتە پێش و ویستوویانە بئاخفن و گوزارشت لە بەشداریی تاوانبار بدەن بە پۆلیس دیارکردووە و داوای لە پۆلیس کردووە کە بچن دیدار لەگەڵ ئەو کەسانە بکەن. لەوانە کەسانی گرنگی سەر بە سوپا لە وڵاتی ئوردن هەبوون. هەندێ لە دیتەرانی تاوانکارییەکان کە پێشتر لە سوپادا بوون و عەرەب بوون ئامادەیی خۆیان بۆ گوتن و گوزارشت لە ڕووداوەکان و سەلماندنی بەشداریی خەزرەجی لە تاوانەکاندا خستەڕوو.

بەپێی ئەو ئەرشیفەی کە نەوزاد مارف لای خۆی پاراستوویەتی یەکەم نامەی کۆمەڵەی کوردی لە شاری ڕۆسکیلە (غۆسکیلە) Roskilde بە زمانی دانیمارکی لە ڕێکەوتی ٤/١٠/٢٠٠١ بۆ پەرلەمان و حکومەت ناردراوە کە لەلایەن نەوزاد مارفەوە نووسراوە، کە پەیوەستدارە بە خۆپیشاندانەکەی بەردەم پەرلەمان لەهەمان ڕۆژدا. دوای دروستکردنی کۆمیتەکە بەناوی کۆمیتە و دەرسیم دیبەگەیی نامە بۆ سەرۆکی پۆلیسی

شاری ڤینگ ستیز لە ڕێکەوتی ٢٨/١/٢٠٠٢ دەنێردرێت و تیایدا چۆنیەتی بەشداریی تاوانبار نەزار خەزرەجی لە تاوانی گەلکوژی ئەنفالدا لە چەند خاڵێکدا ئاماژەیان بۆ دەکرێت. سەبارەت بە ئاماژە بە بەڵگەکانی بەشداریی تاوانبار لە تاوانەکەدا چەند نامەیەکی تر لە ساڵی ٢٠٠٢ دا بۆ پۆلیسی ڤینگ ستیز نێردراوە. کەسی پەیوەندیکەر لەنێوان کۆمیتە و دامەزراوە دانیمارکییەکاندا نەوزاد مارف بوو وەکو بۆ ئەو لیژنەیە دیارکرابوو، بەڵام دەرسیم دیبەگەییش پەیوەندی چاڵاکانەی هەبووە و دۆکومێنت و نامەی ناردووە. نامەیەکی زۆر لەلایەن نەوازد مارفەوە نێردراون یا وەرگیراون. جگە لە پۆلیس و وەزارەتی داد، کۆمیتەکە نامەی بۆ یەکە بە یەکەی ئەندامانی پەرلەمان ناردووە. دیارە نامەی دیکە یا پەیوەندی دیکەش لەلایەن ئەندامانی کۆمیتەکە کە لە هەمان لیژنەدا کاریان کردووە دەکرێ هەبووبێت کە ئێستا لەو ئەرشیفەی بەردەستدا نین.
کۆمیتەکە لە مانگی مارسی ساڵی ٢٠٠٢ دا پەیوەندی بە پارێزەر بیۆن ئێلمکویست Bjørn Elmquist دەکات، ئەویش لە ٨ی مارسی ٢٠٠٢ دا نامە بۆ پۆلیسی غینگ ستز دەنێرێت و داوادەکات تۆمەت بەرەوڕووی تاوانبار نەزار خەزرەجی بەرزکرێتەوە، هەروەها پۆلیس بچێتە وڵاتی ئوردن گوزارشت لە چەند کەسێکی گرنگی سەر بە سوپای ئێراق لەوێ وەربگرێت، کە بەڵێنیان داوا گوزارشت بدەن. ئەو نامەیە دوای ئەوە دێت کە بە ڕوونکردنەوەی گونجاو ئەو گەشتەی پۆلیس بۆ وەرگرتنی گوزارشت لە ئەفسەرێکی دیاری کۆنی سوپای ئێراق کە دیتەری ڕووداوەکان بووە، هەڵدەوەشێندرێتەوە. پارێزەر بیۆن ئێلمکویست خۆی لە نامەکەیدا کە بۆ پۆلیسی ناردووە، ئاماژە بەوە دەکات کە کوردەکان لە پایزی ٢٠٠١ دا پەیوەندیان پێوە کردووە و داوای هاوکاریان لێکردووە، بەڵام نامەی پێشتر لەم ڕێککەوتەی ئاماژەی بۆ کرا لە ئەرشیفەکەدا نییە.

نامەکانی بەرگری لە نەزار خەزرەجی

لەکاتی بڕیاری چاودێریرکردنی نەزار خەزرەجیدا چەند نامەیەکی بەرگری لە خەزرەجی لەلایەن لایەنە کوردی و عەرەبییەکانەوە بۆ وەزارەتی دادی دانیمارکی لە کۆتایی ساڵی ٢٠٠١ ساڵی ٢٠٠٢ دا دەنێردرێت. نامەکانی پشتگیری و پاکانەی لایەنە کوردییەکان:
١. نامەی سکرتێری گشتی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان جەلال تاڵەبانی، ڕێککەوت ٢٨/١١/٢٠٠٢: لەنامەکەدا جەلال تاڵەبانی خۆی وەکو دیتەرێک دەخاتەڕوو و بەرگری لە سەرۆکی ئەرکانی سوپا ژەنەراڵ نەزار خەزرەجی دەکات، وەکو دیتەر گوزارشت دەدات و دەنووسێت “ئەو لە گەنجایەتییەوە کەسێکی نیشتیمانی بوو، کە بووە بەعسی سەر بە باڵەی

چەپ بوو دژی بالەکەی سەدام حوسێن بوو، کە کرایە سەرۆکی ئەرکانی سوپا پەیوەندی لەگەڵ یەکێتی نیشتیمانیەوە هەبوو و کۆبوونەتەوە و زانیاری هەواڵگریان سەبارەت بە چاڵاکیەکانی سەرکردایەتی و سەدام حوسێن گێڕیوەتەوە. لەیەکێک لە سەردانەکانی جەلال تاڵەبانی بۆ بەشی سەرۆکایەتی فەیلەقی یەک داوای لە خەزرەجی کردووە کەوا وەکو ئەفسەرێکی نیشتیمانی دژی ڕژێم ناوی جەلال تاڵەبانی لای خۆی تۆمارکات. ئەو ژوورێکی تایبەتی بۆ کۆبوونەوەیان سازکرد بەمەبەستی یەکخستنی چاڵاکیەکانیان لە دژی دیکتاتۆردا. بەپێی باشترین زانیاری جەلال تاڵەبانی، ژەنەڕال خەزرەجی خۆی بەشداری نەکردووە و فەرمانی نەداوە نە لە شاڵاوەکانی ئەنفالدا نە لە کیمیابارانی هەڵەبجەدا. فەرمانەکە ڕاستەوخۆ لەلایەنی سەرۆکی هێزە چەکدارەکان و عەلی حەسەن مەجیدەوە بوو”. لە خاڵی کۆتاییدا دەنووسێت “بەڕای تایبەتی خۆم ڕژێمی ئێراق هانی پەکەکە و کوردە ئێراقیەکانی دی داوە، ئەوانەی کە کاریگەری ترازیدیای هەڵەبجەیان بەسەرەوەیە و بەئاگان لە پەیوەندی نێوان ژەنەڕال خەزرەجی و ی.ن.ک دا، هەڵمەت لە دژیدا بەرپاکەن. ئەو تۆمەتانەی کە بەتایبەتی لە دوای ئاشکرابوونی ژەنەڕال نەزار خەزرەجی وەکو سەرۆکی داهاتووی ئێراق دەرکەوتووە، دروستکراوە و هیچ بەڵگە و بنەمایەکیان نییە”.

[illegible]. نامەی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، ڕێککەوت١٠/١٠/٢٠٠١: نامەکە لەلایەن ئەندامی مەکتەبی سیاسی و بەرپرسی مەکتەبی دەرەوە د. فوئاد مەعسوم نوسراوە، “لەنامەکەدا هاتووە فەریقی یەکەمی ڕوکن نەزار خەزرەجی کەسایەتیەکی سەربازی و نیشتیمانی درەوشاوەی ناسراوە، بەپێی زانیاریەکانیان بەشداری لە کیمیابارانی هەڵەبجە و شاڵاوەکانی ئەنفالدا نەبووە، ناسراوە بەوەی کە دژی تاوانەکانی جەنگ بووە، کەسایەتییەکی خاوەن ڕێز و تەقدیرە”.

[illegible]. نامەی پارتی دیموکراتی کوردستان، ڕێککەوت ١٠/١٠/٢٠٠١: نامەکە لەلایەن بەرپرسی پەیوەندیەکانی دەرەوە دڵشاد میران نووسراوە، لەنامەکەدا هاتووە “کە ژەنەڕال خەزرەجی لە ساڵی ١٩٩٦ـەوە لەئێراق ڕایکردو بۆ کوردستاندا [illegible]ت بوو، ئەو کەسێکی دانپێندراوی ناسراوی سیاسیە و پەیوەندی دۆستانەی لەگەڵ پارتە کوردیەکان و ئۆپۆزیسیۆنی ئێراقیدا هەیە، ئەو لە تاوانەکانی ساڵی ١٩٨٨ دا بێتاوانە، تاوانەکە لەلایەن سەرۆکی ئێراق سەدام حوسێن و عەلی حەسەن مەجیدەوە ئەنجامدراوە. هەوڵی دادگاییکردنی ئەو دەبێتە ناوزڕاندنی ژەنەڕال خەزرەجی و خزمەت بە سەدام حوسێن دەکات و وادەکات کەسانی دیکە نەوێرن ڕابکەن و بێنە ناو ئۆپۆزیسیۆنی ئێراقی. وە هیوادارە ئەو گەواهیدانە سروشتی تۆمەتەکان یەکلاکاتەوە”.

[illegible]. نامەی بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستان، ژمارە ٨١٤ لە ڕێککەوت

١٦/٣/٢٠٠١ (سالەکەی بەهەڵە نووسراوە، سالەکە ٢٠٠٢ بوو): نامەکە لەلایەن بەپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوە ئیحسان عەبدولعەزیز نووسراوە. لە نامەکەدا هاتووە کەوا "فەریقی روکنی یەکەم سەرەکی ئەرکانی پێشووی سوپای ئێراق دەستی بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستانە و سومعەیەکی باشی لەنێو جەماوەری کوردستاندا هەیە، بزوتنەوە شاهەدی زیندووی شاری هەڵەبجەیە و پێشڕەو و سەرەکیان شێخ عەلی عەبدولعەزیز دژی تاوانەکانی ڕژێمی ئێراق لە نەتەوەیەکگرتووەکاندا شاهەدە، دڵنیایان دەکاتەوە کەوا سەدام حوسێن و عەلی حەسەن مەجید ئەوان لە تاوانی کیمیابارانی هەڵەبجە و تاوانەکانی ئەنفال بەرپرسیارن. دڵنیایان دەکاتەوە کەوا بەڕێز خەزرەجی بەتاوانە لەم دوو تاوانە، ئەو هاووڵاتییەکی شەریفە و هەر کە دەرفەتی دەستکەوت دژی سەدام و ڕژێمەکەی وەستایەوە و هەموو پلە و پایەکانی خۆی جێهێشت، وە داوادەکات کەوا ژیانی ئەو و خێزانەکەی بپارێزن چونکە ڕژێمی ئێراق ڕژێمێکی ئیرهابیە گرنگی بە مافەکانی مرۆڤ نادات".

-. بەپێی سەرچاوەیەک مەسعود بارزانی و هەروەها ئیحسان مەلا عەلی نامەی تایبەتی بەرگریان بۆ خەزرەجی ناردووە. (ئەم نامانەم نەدیووە، بەگومان لەئەگەری پەیداکردنی نامەکاندا ئەوانیش دەخەینە بەرچاو).

نامە و بەرگری لەلایەن لایەنە عەرەبیەکانەوە:

-. بەپێی ڕۆژنامەی پۆلیتیکن نامەیەک کەلەلایەن ٧ لە کەسی سەر بە ئۆپۆزیسیۆنی عێراقی واژوو کراوە. ئەوانە کە کۆنە بەعسی بوون و پلەی وەزیر و مامۆستای زانکۆ و فەرماندەیی سەربازیان لەنێو ڕژێمدا هەبووە نامەی پاکانەیان بۆ وەزارەتی دادی دانیمارکی لە ڕێککەوتی ٦/١٠/٢٠٠٢ دا نارد و ئەوسا لە ڕۆژنامەی زەمانی عەرەبیشدا بڵاوکراوەتەوە، ناوی کەسەکان وەکو لە ڕۆژنامەی پۆلتیکینی دانیمارکی بڵاوکراوەتەوە: ١. عبد الجانی الراوی ٢. هیشام الشاوی ٣. فارس حسین (یەکێ لەتاوانبارە سەرەکیەکانی ئەنفال، سەرەکی فەیلەقی پێنج لەکاتی ئەنفالەکاندا کە ئێستا لە وڵاتی نەمسا دەژی) ٤. عادل الجبوری ٥. د. حسین الجبوری ٦. وسام السمیدعی ٧. عبدالسلام المیاحی. بەپێی ئەو نامەیەی لای دەرسیم دیبەگەیی هەیە ئەوانە ٨ کەسن. ناوی سعدون الدلیمی لەگەڵدایە. لەنامەکەدا بەرگری لە بێتاوانی خەزرەجی لە تاوانەکانی هەڵەبجە و ئەنفال دەکەن، وەکو کەسێکی نیشتیمانپەروەر و دڵسۆز و خاوەن کەسایەتی پێناسەی دەکەن و کە دژی ڕژێم وەستاوەتەوە، هەروەها پێیانوایە کەوا موخابەراتی ئێراقی لەپشتی ئەو هەڵمەتەن کە دەیانەوێ ناوی خەزرەجی بزڕێنن هتد. هەروەها ئاماژە بە پشتگیری

سەرکردە کوردەکان لە خەزرەجی دەکەن و وەکو بەڵگەی بەتاوانی ئەو ئاماژەی بۆ دەکەن.
من لە ٢٥/١٠/٢٠٠١دا لە وتارێکدا لەژێر ناوی "تاوانباری جەنگ بۆ دادگا" کە لە ڕۆژنامەی پۆلیتیکندا بڵاوکرایەوە جگە لە ئاماژە بۆ شداریی خەزرەجی لە تاوانەکانی سوپای ئێراق و بەتایبەتی لە تاوانی گەلکوژی ئەنفالدا، پێویستبوونی دادگاییکردنی ئەو تاوانبارەم بەکورتی ڕوونکردەوە، ڕەتی بانگاشەی نامەی ٧ کەسە ئێراقیەکەم کردەوە.
□. نامەی سڵاح عومەر عەلی سکرتێری تجمع الوفاق الوطني الديمقراطي العراقي بە ڕێککەوتی ٨/١٠/٢٠٠١ نووسراوە.
□. گروپی جمعية الحقوقيين العراقيين بەیانێک بڵاودەکەنەوە و بەرگری لە نەزار خەزرەجی دەکەن. ڕۆژنامەی زەمان لە ڕێککەوتی ٣٠/١١/٢٠٠٢ دا بڵاویکردۆتەوە. ئەوانە ئاماژە بە پشتگیری سەرکردە کوردەکان لە کەیسی خەزرەجی دەکەن و ئاماژە بەوە دەکەن کە خەزرەجی چەکی کیمایی دژی کوردەکان بەکار نەهێناوە و بەتاوانە وەکو ئەو سەرەکی تەقلیدی ئەرکانی سوپا بووە و فەرمانی ڕاستەوخۆ لە دەست ئەودا نەبووە. لە نامەکەدا ئاماژە بە مانەوەی خەرەزجی لای سەرکردایەتی پارتە کوردیەکان بۆ ماوەی سێ مانگ دەکەن و وەکو بەڵگەی بەتاوانی ئەو بەکاری دەهێنن.
دەکرێ نامەی دیکە هەبن کە لەو ئەرشیفەکەدا نین یا بڵاونەکراونەتەوە. ئەو نامانە هەندێکیان لە ڕۆژنامە و تەلەڤزیۆنەکانی دانیمارکیدا ئاماژەیان پێدرا یا بڵاویش کرانەوە. هەروەها لە ڕۆژنامە عەرەبیەکاندا وەکو ڕۆژنامەی زەمان بڵاوکراونەتەوە یا ئاماژەیان پێدراوە. من جارێک بەناوی کۆمیتە داوای هەموو بەڵگە و دۆکومێنتەکانم لە وەزارەتی داد کرد، دوای دوو سێ هەفتە ئەوەی بەپێی یاسا ڕێگەی پێدەدرا بەیان ناردم، منیش بۆ دەرسیم دیبەگەییم نارد.
لەبەرامبەر ئەم نامانەدا کۆمیتەی خستنەگەڕی هەوڵەکان بۆ دادگاییکردنی تاوانبار نەزار خەزرەجی پەرچەکرداری هەبوو، بەیانیان بڵاوکردەوە و نامەیان بۆ پۆلیس و وەزارەتی داد لەمبارەیە ناردووە، هەروەها نامەی تایبەتی بە یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان لە ڕێککەوتی ١٧/١٠/٢٠٠٢ دا ناردووە و داوای لێکردوون دەست تێکەڵی پرۆسەی دادگاییەکە نەکەن. هەروەها لەهەمان ڕێککەوتدا نامەی تایبەت بە پەرلەمانی کوردستان نێردراوە و هەمان داوای لێکراوە و داواکراوە نامەیەک لە پەرلەمانی کوردستانەوە بۆ وەزارەتی داد بنێرن و جەخت لە سەربەخۆیی پرۆسەی دادگاییەکە بکەن و لە ئەگەری سەڵماندنی تاوانباریی خەزرەجیدا

پشتگیری خۆیان بۆ بڕیارەکە و سزاکەی ڕابگەیەنن.
سەبارەت ب□ نامەکانی کەسایەتی و لایەنەکانی بەرەی ئۆپۆزیسیۆن داواکاری گشتی بۆ هەرێمی شیلاند بێرگیتە ڤێستبێرگ Birgitte Vestberg جەختی لەسەر سەربخ□یی و بێلایەنی دەزگای لێکۆڵینەوەی کەیسەکە کردوەوە و گوتی "ئەو نامانە گوزارشت لە هەڵوێستی سیاسی دەکەن و هیچ کاریگەریان بۆسەر لێکۆڵینەوەی ئەوان نا بێت".
نەزار خەزرەجی کە لە ئێراق ڕایکرد و پەیوەندی بە CIA و ئۆپۆزیسیۆنی ئێراقیەوە هەبوو، کە لەدانیمارک بوو دژی سەرۆکی دیکتاتۆری پێشووی ئێراق سەدام حوسێن دەدوا و دانی بە کۆمەڵکوژی کوردان لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە دەنا وەکو لە دیدار و چاوپێکەتنەکانیدا هەیە، بەڵام لە چاوپێکەوتنەکەی ئەم دواییەی لە ٣/٥/٢٠٢٢ دا کە خەزرەجی ناوی هێزەکانی پێشمەرگە وەکو "متمرد و مخرب" و دەهێنێت و نکۆڵی لە بوونی کۆمەڵکوژی خەڵکی سقیل لە هێرشەکانی ئەنفال لە ساڵی ١٩٨٨ دا دەکات. لەو چاوپێکەتنەدا وەکو بەرپرسێکی سەربازیی ڕژێمی بەعس بەرگری لە هێرشەکانی ئەنفال دەکات. وەزارەتی کاروباری شەهیدان دژی ئەم گوتنانە بەیانێک لە ڕۆژی ١٠/٥/٢٠٢٢ دا دەردەکات و داوای گرتن و دادگاییکردنی دەکات.
دووبارە بەپێی گۆڕانی بەرژەوەندییە سیاسیەکان و لەژێر گوشاری ڕێکخراوەکانی مافی مر□ق و سۆسیال میدیا ئەم کاردانەوەیە ڕوویدا.
بەڵام ئایا حکومەتی هەرێم هیچی لە گوڵ گرانتر بە سەرۆک و شێخی ئیمارات گووتووە؟ بەپێچەوانەوە بەپێی هەواڵی ڕۆژی ١٤/٦/٢٠٢٢ کە لە شەفەق نیوزدا بڵاوکراوەتەوە، پێشوازی لە کۆنسوڵی ئیماراتی عەرەبی "ئەحمد دحاری" کراوە و بەل□ن□ی دروستکردنی کۆنسوڵێکی هاوبەشیان بەمەبەستی فروانکردنی چاڵاکییە ئابووریەکانی نێوان هەردوو حکومەتدا داوە.

دوای ڕاکردنی خەزرەجی چی کرا؟

وەکو پێشتر ئاماژەمان بۆکرد، چەند هەفتەیەک بەر لە بزربوونی خەزرەجی چاودێریەکی ئەوتۆ نەمابوو، ئەوەبوو ئەو لە ١٧/٣/٢٠٠٣دا واتە ڕۆژی دوای ل□□دانی ئێراق لەلایەن هێزەکانی ئەمەریکا و هاوپەیمانەکانی هەواڵی ڕۆیشتنی بە پۆلیس دەگەیەندرێت. بەپێی هەندێ سەرچاوە لەوانە ڕۆژنامەی بی تی BT خەزرەجی یارمەتی دراوە و هاوکاری کراوە، هەروەکو ئاماژەی بۆ دەکەن لەلایەن سی ئای ئەی CIA ئەمەریکاوە هاوکاری کراوە و بردوویانە بۆ ئێراق، وەکو ڕۆژنامەی یولاند پۆستن لە رۆژی ٢١/٣/٢٠٠٣دا بلاویکردەوە کەوا خەزرەجی لەگەڵ هەندێ لە ئەفسەرانی پێشوو لە ئێراق بووە. واپێدەچی یارمەتی و هاوکاریکردنی خەزرەجی لە دانیمارکدا بێ هاوکاری پۆلیسی نهێنی

دانیمارک نەبووە. بەڵام پارێزەری دەوڵەت گوتی "هیچمان لەمبارەیەوە نەدۆزیوەتەوە"، هەروەها حکومەتی ئەمەریکا "بەئاگایی" خۆی لە شوێنی یا بزربوونی خەزرەجی بۆ وەزارەتی دادی دانیمارکی گەیاند (پۆلیکتیکن ٢٤/٣/٢٠٠٣).
لە وتارێکی ڕۆژنامەی پۆلیتیکن Politiken کە لە رۆژی ١٠/٤/٢٠٠٣دا بڵاوکراوەتەوە دەنووسرێت کەوا دەزگای هەواڵگری پۆلیس بەخێستی لە ڕووداوی دەمژمێرەکانی دوای بزربوونی خەزرەجی تێوەگلاوە و پەیوەندی چڕ و پڕ لەبارێکی بێسەروبەردا لەنێوان بەشەکانی پۆلیسدا هەبووە. بەپێی ڕوونکردنەوەی سەرۆکی پۆلیسی وڵات Rigspolitichefen خەزرەجی چەند رۆژێک پێش ڕاگەیاندنی ونبوونەکەی ڕۆیشتووە، بۆیە هەوڵەکانی کۆنترۆڵ لە سنورەکاندا لەڕۆژی ئاشکرابوونی ڕاکردنەکەی بێ سوود و واتا بوو. لەگەڵ ئەوەشدا پۆلیسی "غینگ ستیز" چەند دەستەیەکی بە سەگی پۆلیسییەوە بۆ پشکنین ڕەوان کرد. پۆلیسی هەواڵگری و وڵات ڕوونکردنەوەی زیاتریان سەبارەت بە ونبوونی نەزار خەزرەجی نەدا. لە پەرلەماندا لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆن هەموو ڕەخنەیان لە پۆلیس دەگرت و لە ناڕێکی و بێسەروبەریی پەیوەندییەکانی نێوان بەشەکانی پۆلیس بەگلەیی بوون. وەزیری داد لێنە ئێسپەرسن Lene Espersen کە سەر بە پارتی کۆنسەرڤەتیڤ بوو، دانی بە بێسەروبەری بارەکەدا نا و تێگەیشتنی خۆی بۆ ڕەخنەکان پیشاندا. سەرۆکی وەزیرانی دانیمارک ئانەس فۆ ڕاسمەسن Anders Fogh Rasmussen کە سەر بە پارتی ڤێنستغا (لیبراڵ) بوو "پەرێشانی" لە ونبوونی خەزرەجیدا دەردەبڕێ و ئاماژەی بە ناڕازیبوونی خۆی لە بارەکەدا دەکات.
دوای ڕاکردنی خەزرەجی لە دانیمارک، ناوی خەزرەجی دەدرێتە ئینتەرپۆل (پۆلیسی نێونەتەوەیی Interpol) و ڕادەگەیەندرێت کەوا بیگرن و بیگێڕنەوە دانیمارک. بەپێی هەواڵێکی ڕۆژنامەی پۆلیتیکن(٢٤/٣/٢٠٠٣) داواکاری گشتی بێرگیتە ڤێستبێرگ دەڵێ "پێیان وایە دەزانن لە چ وڵاتێکدایە و خەریکی دانوستانن لەگەڵ ئەو وڵاتە". بەڵام ناوی هیچ وڵاتێک ناهێنێت بەڵام ئاماژە بە وڵاتێک لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا دەکات. دانیمارک ڕێککەوتنی ڕادەستکردنی لەگەڵ هیچ وڵاتێکی عەرەبیدا نەبوو، بۆیە پرۆسەی ڕادەستکردنی کەسێک لەو وڵاتانەوە خۆی لە خۆیدا ئاڵۆز بوو. هەروەها پارێزەری وڵات ڕایدەگەیەنێت کەوا داوا لە دادگای شاری سۆرۆ Sorø دەکات بڕیاری زیندانی نەزار خەرەجی بدەن، تاکو خەزرەجی نەتوانێ بە ئازادی بسوڕێتەوە، "ئەگەر" دەستیان لێگیربێتەوە (پۆلیتیکن ٢٤/٣/٢٠٠٣). ڕۆژی دواتر دادگای شاری سوغۆ بڕیاری دەستبەسەری نەزار خەزرەجی لە بزریدا بۆ ماوەی چوار هەفتە

ڕادەگەیەنێت. دادگا ڕەتیکردەوە کە بڕیاری زیندانیکردن “بە دیارکردنی کات” بدات، چونکە دادگا “لای ڕوون نییە کە ئایا ئەو لە دەرەوەی وڵاتە یا لە دانیمارکە، یا ئایا ئەو ئارەزوومەندا لە دانیمارک هەڵاتووە” (پۆلیتیکن ٢٥/٣/٢٠٠٣).

خەزرەجی چۆن ڕایکرد ئەوها ڕۆیی و نەگەڕایەوە دانیمارک. لە چەند هەفتەی دوای ڕاکردنەکەی خەزرەجی گەلێ لەهەواڵەکانی ڕۆژنامەکان ئاماژەیان بە وڵاتی سعودیا یا کوێت یا ئیمارت دەکرد وەکو شوێنی گەیشتنی ئەو. دوای ئەوە هەواڵەکان چوون بەلایەکی دیکەدا و گرنگی بابەتەکەش وەکو پێشوو نەما. حەوت ساڵ دواتر لە ڕۆژی ٧/١٢/٢٠١٠ ڕۆژنامەی بی تی BT بڵاویدەکاتەوە کەوا نەزار خەزرەجی لە شارەکە بەناوی “عین الحسین” بەدووری ١٠٠ کیلۆمەتر لە شاری دوبەی پایتەختی وڵاتی ئیماراتدا. سەبارەت بە بوونی ئەو لە وڵاتی ئیمارت و هەوڵەکانی دانیمارک بۆ ڕادەستکردنەوەی پارێزەری دەوڵەت بێرگیتە ڤێستبێرگ دەڵێ “ئێمە دەزانین ئەو لە کوێیە، بەڵام ئەو وڵاتەی ئەوی لێیە بەهیچ شێوەیەک ئامادەی هاوکاری نییە”.

ژۆرنالیست یاکۆب تۆپسو Jacob Topsøe کە لەسەرەتاوە بەدوای خەزرەجیەوە بووە و زۆر زانیاری لەسەر ئاشکرا کردووە، لە هەواڵێکی ئۆنلاینی تۆپسو میدیا topsoemedier.dk کە لە مانگی یەکی ٢٠٢٢ دا نوێکراوەتەوە ئاماژە بەوە دەکات کەوا چیتر ئینتەرپۆل Interpol بەدوای نەزار خەزرەجیدا ناگەڕێت، چونکە ناوی لەلیستی ئینتەرپۆل دەرهێندراوە. لابردنی ناوی ئەو هاوکاتە لەگەڵ هاتنی سەرۆکی نوێی ئینتەرپۆل لە ٢٥/١١/٢٠٢١دا کە لەهەمان وڵاتدا دەژی کە خەزرەجی تێدا دەژی.

سەبارەت بەوەی ئایا کەیسەکەی لە دانیمارکدا کراوەیە یا نا، ئایا حکومەتی دانیمارک هیچ ئومێدێکی بە ڕادەستکردنەوەی خەزرەجی ماوە، ئایا چی سەبارەت بە لابردنی ناو خەزرەجی لە لیستی ئینتەرپۆلدا دەزانن و چ کاریگەرییەکی بەسەر کەیسەکە هەیە، پارێزەری دەوڵەت بۆ کەیسە تایبەتە نێونەتەوەیەکان هیچ ڕوونکردنەوەیەکی نەداوە.

سەرۆکی نوێی ئینتەرپۆل کەسێکی ئیماراتییە بەناوی ئەحمەد ناسر ڕایسی Ahmed Naser Al-Raisi کە بەرلەوە لە ساڵی ٢٠١٥ ـەوە وەزیری ناوخۆی ئیمارات بووە، کەسێکە لەلایەن ڕێکخراوی مافەکانی مرۆڤەوە لەسەر ئازاردان و پێشێلکاریی ڕەخنەی لەسەرە. ١٩ ڕێکخراوی مافی مرۆڤ لەوانە ڕێکخراوی مافەکانی مرۆڤی جیهانی دژی ئەوە وەستان کە بکرێتە سەرۆکی ئینتەرپۆل. سێ ئەندام پەرلەمانی ئەڵمانی و ٣٥ ئەندام پەرلەمانی فەرەنسی دژی بوون و هەوڵیاندا هەڵنەبژێردرێت. لابردنی ناوی ئەو گەورە ئەنفالچییە لەلایەن کێوە پێشنیار کراوە و کە بە ئەحمەد ناسری گوتووە ناوەکەی لابدات، هیچ زانیاریەک ئاشکرا

نەکراوە و نازانین. ئایا ئەمەریکا بووە؟ یا ئایا لەلایەن سەرانی دەسەڵاتی کوردی یا ئەراقیەوە ئەو داوایە کراوە؟ وەکو ئەوان پێشتر بەرگریان لەکرد و پاکانەیان بۆیکرد، وە پەیوەندی باشیان لەگەڵ سەرۆکی ئیمارات و گەورە بازرگانەکانی ئەوێ هەیە. یا دەکرێ لەلایەن خودی سەرۆکی ئیماراتەوە بێت، کە خۆی کۆمەڵێ لەکۆنە ئەفسەرە بەعسیەکانی وەکو محەمەد سەعید سەعاف و ناجی صبری هاوشێوەی ئەوانی پەناداوە و دەیانپارێزێت. چەند لایەنێک بەرژەوەندیان لەوەدایە و ئەگەرەکان کراوەن. دواڕۆژ وەڵامی ئەوەشمان بەئەگەری زۆر دەداتەوە.

دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان یا حکومەتی ئەراق چیان بۆ ڕادەستکردنی نەزار خەزرەجی کردووە؟

بەپێی بڕیاری ژمارە ف٢/١٤٤٥ ڕێککەوتی ١٨/١٢/٢٠٠٥ نەزار خەزرەجی لەگەڵ ٢٣ ئەفسەر وبەرپرسی دیکەی پلەباڵا لەلایەن دادگای باڵای تاوانەکانی ئەراقەوە داواکراوە و بڕیاری گرتنی دەرچووە. لەم بڕیارەدا ناوەی نەزار خەزرەجی یەکەم ناوە لە لیستەکەدا. بەمجۆرە ئەو داواکراو بوو. دادگای باڵای تاوانەکانی ئەراق لیستەکی تایبەت بە ناوی ٤٢٣ کەسی تێدایە لە ڕێککەوتی ٢٠/٥/٢٠٠٧ دا بڵاودەکاتەوە لەم لیستەدا ناوی ئەو لادراوە. هیچ ڕوونکردنەوەیەک لەمبارەیەوە نەدراوە. لە لیستەکەدا هەندێ ناو لادراون، هەروەها ناوی بەشێ لە بەشدارانی گەلکوژی لەلیستەکەدا نەنووسراون. شایانی بیرخستنەوەیە ئەو گەورە بەرپرسانەی ڕژێمی بەعس کە گیران و درانە دادگا ژمارەیان زۆر کەم بوو، وەکو لە سەر تاوانی ئەنفال ٧ کەس درانە دادگا، لەسەر تاوانی هەڵەبجە ٥ کەس کە چواریان ئەوانە بوون کەلەسەر ئەنفال دادگاییکران، لەسەر تاوانی کۆمەڵکوژی کوردانی فەیلی ١٦ کەس درانە دادگا کە دووانیان ئەوانەبوون کەلەسەر ئەنفال و هەڵەبجە درانە دادگا، لەسەر کۆمەڵکوژی بارزانیەکان ٦ کەس بوون دووانیان ئەوانە بوون کە لەسەر تاوانی کوردانی فەیلی درانەدادگا. واتە هەموو ئەوانەی درانە دادگا ٢٦ کەس بوون. بەمجۆرە بەسەدان کەس لە تۆمەتباران هەرگیز نەگیران و نەدرانە دادگا. دیارە بەشداربووانی تاوانەکانی هەڵەبجە و ئەنفال لە ئەراق و کوردستان وە لە وڵاتانی دەرەوەدا هەن. کۆمەڵێک کۆنە فەرماندە و ئەفسەری سەربازی لە ئیماراتن و لەوێ پەنادراون و دەژین. بەپێی زانیاریەکان نەزار خەزرەجی لە ئیمارت لە شاری ئەلعین دەژیت. هیچ هەوڵێکی بەکردەوەی کۆنکرێتی لەلایەن دەسەڵاتی هەرێمی کوردستانەوە بۆ ڕادەستکردنی خەزرەجی تاساڵی ٢٠٢١ نەدراوە. دوای دیدارەکەی لە ٣/٥/٢٠٢٢ دا وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێمی کوردستان لە ڕێککەوتی ١٠/٥/٢٠٢٢ دا لە بەیانێکدا “داوای” گرتنی

دەکات، بەڵام بەکردەوە و کۆنکریتی هیچ نەبیندراوە. بەپێچەوانەوە حکومەتی هەرێمی کوردستان پەیوەندییەکانی لەگەڵ ئیماراتی عەرەبی بەهێزتر کردووە، نەشبیستراوە لە دوا دیداریان لەگەڵ کۆنسوڵی ئیماراتدا ئەم بابەتە باسکرابێت. بەهەمان شێوە نەبیستراوە حکومەتی ئێراق داوای ڕادەستکردنی ئەوی کردبێت.

جێگەی بیرخستنەوەیە کەوا زۆر لە بەشدارانی شاڵاوەکانی ئەنفال یا کۆمەڵکوژییەکانی دیکە وەکو سەرۆکجاشەکان و فەرماندە و ئەفسەرانی کۆنی بەعس لە کوردستاندا هەن، ئەوانە پەنادراون و دەسەڵات دژی دادگاییکردنیانە. بەنموونە کە عیزەت دووری جێگری سەدام حوسێنی دیکتاتۆر لە ئێراق مرد. گوترا لە هەولێر بووە! واتە ١٨ ساڵ دوای ڕووخانی ڕژێمی بەعس هەر لە ئێراق بوو و لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە پەنادرابوو. جگەلەوانەی پەنادراون و پارێزراون، ئەفسەری فرۆکەوان تاریق ڕەمەزان کە لە سلێمانی گیرا و تۆمەتباربوو بە بەشداریی لە کیمیابارانی هەڵەبجە، لەلایەن ئاسایشی سلێمانی بوو، بەفەرمانی جەلال تاڵەبانی لە ٢٨/١٠/٢٠٠٧ دا ئازاد کرا، هەروەها وەفیق عجیل سامەرائی لە ساڵی ٢٠٠٧ دا لە سلێمانی گیرا، بەڵام بەتاوانی ڕاگەیەندرا و جەلال تاڵەبانی ئازادیکرد. هەرچەندە بڕیارەکە لەلایەن پارێزەر د. عەبدولڕەحمان حاجی شەعبان زێباری (ئەندام لە لیژنەی بەرگری لە قوربانیانی ئەنفال لە دادگای باڵای تاوانەکانی ئێراقدا) لیژنەی بەرگری لە قوربانیان لە نوسینگەی دادگا لە هەولێر تەمیزکرا، پەیوەندی بە دادگای بەغداوە دەکرێ و لە دادگای بەغداوە بڕیاری گرتنی وەفیق سامەڕائی دەردەچێت. لە نێو ئێراقیشدا لە شارە عەرەبییەکاندا بەشداربووانی تاوانی گەلکوژی ئەنفال و هەڵەبجە یا تاوانکارییەکانی دیکە هەن، بەڵام دەسەڵات بەلایانەوە نەچووە.

لەڕاستیدا ئەگەرێکی دوورە چاوەڕوان بکرێت کەوا دەسەڵاتدارانی ئێستای هەرێمی کوردستان بچن داوا لە شێخ و حکومەتی ئیمارات بکەن ئەم تاوانبارەیان ڕادەست بکات. سەرانی هەردوو پارتی سەرەکی باشوری کوردستان ی.ن.ک و پ.د.ک پەیوەندی باشیان لەگەڵ خەزرەجیدا هەبووە، لەڕێگەی زاخۆوە بۆ دەرەوە بەڕێکرا، دواتر هەردوولا بانگهێشتیان کردووە و خزمەتیان کردووە، وەکو ئاماژەمان پێکرد کە لە دانیمارک بوو هەردوولا بەرگریان لێکرد.

بەپێی گوتنی پارێزەر د. عەبدولڕەحمان زێباری بە پێی ماددەی ١٣٤ لە دەستوری ئێراقدا کە لە ساڵی ٢٠٠٥ دا پەسندکراوە، دادگای باڵای تاوانەکانی ئێراق تا کۆتاییهێنان بەکارەکانی بەردەوام دەبێت. هیچ بڕیارێک بە هەڵوەشاندنەوەی دادگا لەلایەن پەرلەمان یا حکومەتی ئێراق دەرنەچووە. بەڵام لەڕێککەوتی ٢٨/٦/٢٠١١دا سەرۆکی دادگا لە

ڕاگەیاندراوەکدا کۆتایی کارەکانی “دادگای باڵای تاوانەکانی ئێراق” لە بەغدا ڕادەگەیەنێت. بەپێی گوتنی پارێزەر ئەیاد کاکەیی دادگاکە خراوەتەسەر دادگای تاوانی ناوەندی، وە دادگای لێکۆڵینەوە لە تاوانەکانی جەنگ و دژ بە مرۆڤایەتی و گەلکوژی ماوە، بۆیە دادگا سکاڵا لەمبارەیەوە وەردەگرێت، دوای لێکۆڵینەوە لە سکاڵا ڕەوانەی دادگای ناوەندی دەکات. بەکردەوە دوای ڕاگەیاندنی کۆتاییهێنان بە کاری دادگا لە ساڵی ٢٠١١ دا دادگایی تاوانبارانی تاوانکاریەکانی تاوانی جەنگ یا دژ بە مرۆڤایەتی یا گەلکوژی ئەنفال نەکراوە و پرۆسەکە تا ڕادەیەکی زۆر وەستاوە.

باری ئێستا و ئەگەری گرتنی خەزرەجی

تاکو ساڵی ٢٠١٠ پارێزەری دەوڵەت بیرگیتە ڤەستبەرگ ئاماژەی بەوا دابوو کەوا ئەوان دەخوازن بگیرێت و بیهێننەوە دانیمارک. کەیسەکەی کراوەبوو تا ئەو ساتەی ئەوان پێیانوابێ دەکرێ بگیرێت و بیدەنە دادگا. سەبارەت بە دانیمارک و ئەگەری تۆمەتبارکردنی بە تاوانی جەنگ و دژ بە مرۆڤایەتی یا گەلکوژی، ئەو تا لە دانیمارک بوو کەیسی بۆ کرابۆوە و لەژێر لێکۆڵینەوەدا بوو، کەیسەکەی هەر لای پۆلیس بوو، بەمجۆرە کەیسی تۆمەتباریی لەسەر دروست نەکرابوو و بۆ دادگا نەنێردرابوو، بۆیە تۆمەتی لەسەر تاوانەکان لەدژدا بەرزنەکرابووە، وە ئەگەر ئەو لە دانیمارک نەبێت ناتواندرێ تۆمەتی لەدژدا بەرزکرێتەوە و لەسەر ئەم بنچینەیە بدرێتە دادگا، وەکو بێرتە فەستبەرگ لە ساڵی ٢٠١٠ دا ئاماژەی بۆکردبوو.
ئەو لەلایەن دادگای باڵاشەوە سەرەتا داواکرابوو، بەڵام دادگاکە نەما و کەیسەکانی لێکۆڵینەوە هێندراونەتەوە سەر دادگای ناوەندی لە بەغدا، لەمبارەیەوە دادگا تەواو سستە. بەپێی زانیاریەکانی بەردەست نە دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان و نە دەسەڵاتی بەغدا هیچ جووڵەیەکیان لەمبارەیەوە نییە. ئایا چ وڵاتێک مافی یەکەمی هەیە لە کەیسەکەدا، ئەوا بەگومان حکومەتی ئێراق لەپێشترە لە دانیمارک وەکو نەزار خەزرەجی هاوڵاتی ئێراقە و دەتوانێ داوای ڕادەستکردنی بکات ئەگەر بیهەوێ، دیارە ئەگەر ئیمارات ڕێتی ڕادەستکردنەوەی بکاتەوە، ئەوا ئێراقیش هیچی ئەوتۆی بۆ ناکرێت.
دوای ئەوەی ناوی نەزار خەزرەجی لە لیستی ئینتەرپۆل دەرهێندراوە شانسی گرتن و گەڕاندنەوەی بۆ دانیمارک زۆر لاوازترە لە پێشوو ئەوە ئەگەر تروسکاییەک هەبووبێت. جگەلەوەی لە بیرمان نەچێت خەزرەجی مافی جێنشینی لە دانیمارکدا پێنەدرابوو و داوای پەنابەری ئەو ڕەتکرا بۆوە.

بەکورتی

نەزار خەزرەجی بەشداری لە تاوانی گەلکوژی ئەنفالدا کردووە و تاوانبارە، دادگا دەتوانێ سزاکەی بەپێی گەورەیی و ئاستی تاوانەکانی دیار بکات. لەلایەن دادگای باڵای تاوانەکانی ئێراقەوە سەرەتا ناوی لە ڕیزی داواکراواندا هەبوو، بەڵام لەلیستی دواتردا ناوی لادراوە. خەزرەجی پەیوەندی لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی ئێراقی و لایەنە کوردیەکان هەبوو بەرلەوەی لە ئێراق دەرچێت. بەهەمان شێوە پەیوەندی لەگەڵ سی ئای ئەی CIA ئەمەریکادا هەبوو.

لە ساڵی ۱۹۹۹ دێتە دانیمارک و داوای مافی پەنابەری دەکات، داواکەی ڕەتدەکرێتەوە و بڕیاری "مانەوە تا دەرکردنی" دەدرێت. نزیکەی دوو ساڵ لە وڵاتی دانیمارک بوو بێ ئەوەی هیچی لەسەر بگوترێت و بنووسرێت. لە ۳۰/۹/۲۰۰۱ دا میدیای دانیمارکی بە بوونی ئەو وەکو بەرپرسێکی گەورەی سوپای بەعس دەزانن و هەواڵەکە دەتەقێتەوە، شەپۆڵێکی سیاسی ئاراستەی حکومەت و وەزیری داد دەستپێدەکات، لە ۳/۱۰/۲۰۰۱ دا داواکاری گشتی ئاگاداری وەزارەتی داد دەکاتەوە کە دەکرێ لە دانیمارکدا کەیسی لە دژدا بکرێتەوە و بڕیاری کردنەوەی کەیس لەسەر خ□ررز□جی دەردەکات و دەخرێتە ژێر چاودێری. بەپێی ڕاگەیەندراوەکەی وەزارەتی داد لە ڕێککو□تی ۲۷/۸/۲۰۰۱ دا دۆسیەی خەزرەجی لەلایەن فەرمانگەی بەڕێوەبەری پەنابەرانەوە بۆ داواکاری گشتی ناردرابوو، لەبەر ئەوەی بەڕێوەبەریی پەنابەریی هۆکاری گونجاویان هەبووە لەوەی کە وای ببینن کەوا خەزرەجی بەرپرسیاریی لە تاوانکاریەکانی تاوانی گەلکوژی ئەنفالدا هەبووە. جێگەی پرسیارە لەبەرچی دوای نزیکەی دوو ساڵ ئەوجا کەیسەکە بۆ داواکاری گشتی دەنێرن! دەکرێ ئەم بابەتە لەلایەن دەزگای پۆلیسی نهێنی دانیمارکیەوە PET (دەکرێ بە ئاگاداری سی ئای ئەی CIA) پەردەپۆش کرابێت. هیچ زانیاریەکمان لەمبارەیەوە لەبەردەستدا نییە.

دادگای شاری سۆرۆ Sorø ئەو شارەی ئەو لێی دەژیا بڕیاری چاودێری خەزرەجی دەدات و قەدەغەی ڕۆیشتنی بۆ دەرەوەی دانیمارک دەکات. بەڵام چاودێری خەزرەجی لە دانیمارک وەکو پاراستن و پارێزگاری ئەو بوو، وە خەزرەجی ئازاد بووە لە چوونە دەر و گەڕاندا تەنها لەرۆژانی دووشەمە، چوارشەمە و هەینیدا لەنێوان دەمژمێر ۹ و ۱۲ دا پێویست بوو لەماڵ بێت و پۆلیسێک دەهاتە لای.

ڕەوەندی کوردی لە دانیمارک لە ۴/۱۰/۲۰۰۱دا خۆپیشاندان لە بەردەم پەرلەماندا دەکەن و داوای دادگاییکردنی تاوانبار نەزار خەزرەجی دەکەن. لە ۲۸/۱۰/۲۰۰۱ دا "کۆمیتەی خ□ستنەگەڕی هەوڵەکان بۆ دادگاییکردنی تاوانبار نەزار خەزرەجی – دانیمارک" پێدەهێنن.

کۆمیتەکە هەرچی دەکومێنتی لەسەر بەشداری نەزار خەزرەجی لە تاوانی گەلکوژی ئەنفالدا دەستدەکەوێت بە پۆلیس و وەزارەتی داد و ڕۆژنامەکان دەنێرێت. نامە بۆ ئەندامانی پەرلەمان دەنێرێت. دیتەر و سکاڵاکار کەدەکاتەوە و بە دەزگای لێکۆڵینەوەی پۆلیس و پارێزەری دەوڵەتیان دەگەیەنێت. زۆر کۆمەڵەی کوردی و کەسایەتی کوردی و ئێراقی هاوکاری کۆمیتەکە دەکەن.
لایەنە کوردییەکان وەکو ی.ن.ک، پ.دک و بزوتنەوەی ئیسلامی نامەی بەرگری لە تاوانبار نەزار خەزرەجی بە وەزارەتی داد دەنێرن. پێ لەسەر بێتاوانی ئەودا دادەگرن. جەلال تاڵەبانی نامەی تایبەت دەنێرێت. گوتن لەنامەی تایبەتی مەسعود بارزانی دەکرێت. کەسایەتی و لایەنی عەرەبیش نامەی بەرگری دەنێرن. ئەوانە کە لەبەرژەوەندی سیاسیاندا نەبوو خەزرەجی بگیرێت و بدرێتە دادگا، خەزرەجی وەکو بێتاوان دەبینن و هەڵمەتی بەدادگاییگەیاندنەکە بە پیلان و دەستی ڕژێمی بەعس دەبینن.
خەزرەجی بۆ چەند ڕۆژێک بەر لە ڕاگەیاندنی هەواڵی ڕۆیشتنی لە دانیمارک لە ١٧/٣/٢٠٠٣ دا بەپێی ڕۆژنامەی BT بەهاوکاری سی ئای ئەی CIA وڵاتی دانیمارکی جێهێشتووە. ئەو تا لە دانیمارک بوو کەیسەکەی لەژێر لێکۆڵینەوەی پۆلیس و داواکاری گشتی دابوو و ڕەوانی دادگا نەکرابوو. بۆیە تۆمەتی تاوانباریی لە دژدا بەرزنەکرابۆوە. ئێستا کە ئەو لەدانیمارک نییە بەپێی یاسا ناتواندرێ تۆمەتی لە دژدا بەرزبکرێتەوە.
بەپێی زانیارییەکان خەزرەجی لە وڵاتی ئیمارت لە شاری ئەلعەین دەژیت، بەڵام ئیمارات بەهیچ شێوەیەک ئامادە نەبووە هاوکاری دانیمارک لە ڕادەستکردنیدا بکات. تاکو ساڵی ٢٠١٠ دانیمارک ئومێدی بە گرتن و ڕادەستکردنی هەبوو و کەیسەکەی کراوەبوو. بەڵام ئەوە هەرگیز ڕووی نەدا.
کۆمەڵێ تاوانبار لە تاوانی کوشتار و کۆمەڵکوژییەکانی سەردەمی ڕژێمی بەعس لە وڵاتی ئیمارتدا دەژین. سەبارەت بە خەزرەجی، حکومەتی هەرێم کە خۆی بە نوێنەری قوربانیانی تاوانی گەلکوژی ئەنفال دەزانێت، هیچ هەوڵێکی بۆ گرتن و ڕادەستکردنی خەزرەجی نەداوە. ئەوان پێشتر بەرگریان لێکردووە. دیارە لە چاوپێکەوتنەکەی ئەم دواییەی لە ٣/٥/٢٠٢٢ دا کە خەزرەجی ناوی هێزەکانی پێشمەرگە وەکو "متمرد و مخرب" و دەهێنێت و نکۆڵی لە بوونی کۆمەڵکوژی خەڵکی سقیل لە هێرشەکانی ئەنفال لە ساڵی ١٩٨٨ دا دەکات، دوای گوشاری سۆسیال میدیا و ڕەخنە لە حکومەتی هەرێم و وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالی هەرێمی کوردستان، وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان بەیانێک لە دژی لێدوانەکانی نەزار خەزرجی دەردەکات،

بە ئاماژە بە بڕیاری دادگا لە ساڵی ٢٠٠٥ دا داوای گرتن و ڕادەستکردنی دەکات. وەزارەتی شەهیدان نەزار خەزرەجی وەکو "تاوانباری سەرەکی" ناوزەد دەکات. دیارە لە هەرێمی فیدرالی کوردستاندا تۆمەتبار زۆرن بەڵام لەلایەن وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانەوە بەیان لە دژیاندا دەرناکرێت و داوای گرتنیان ناکرێت. لەلایەکیتر لەلایەن دەسەڵاتی بەڕێوەبردن یا سەرکردایەتی هەردوو حزبی سەرەکی کوردستانەوە هیچ کاردانەوەیەک دژ بە خەزرەجی نەبیندراوە.
خەزرەجی مافی جێنیشینی لە دانیمارکدا نەبوو. ئەگەر ڕەگەزنامەی دانیمارکی هەبووایە لەسەر دانیمارک بوو بیهێنێتەوە و بیداتە دادگا، وەکو بەنموونە سەبارەت بە ئەندامانی ڕێکخراوی تیرۆرسیتی ئیسلامی داعش کرا. بەڵام ئەو بارە لە ئارادا نییە. جگەلەوەی کە وەکو پەنابەر هاتە دانیمارک و خرایە ژێر چاودێریی چونکە گومانی تاوانبارییی لە تاوانی گەلکوژیدا لێدەکرا، هیچ پەیوەندییەکی دیکەی بە دانیمارکەوە نییە. خەزرەجی هاوڵاتی ئێراقە و دەوڵەتی ئێراق دەتوانێ ئەوە بکات ئەگەر بیهەوێت. بەڵام ئەگەر ئیمارات دژی ڕادەستکردن بووەستێت ئێراق هیچی بۆ ناکرێت.
دوای ئەوەی کەسێکی ئیماراتی دەبێتە سەرۆکی ئەنتەرپۆل لە ٢٥/١١/٢٠٢١دا ناوی خەزرەجی لە لیستی داواکراوانی ئەنتەرپۆل دەردەهێندرێت، بۆیە چیتر پۆلیس بەدوایدا ناگەڕێن. بەواتایەکیتر ئێستا ئەو دەتوانێ بەئازادی بسوڕێتەوە. بۆیە ئێستا ئەگەری گرتن و ڕادەستکردنی خەزرەجی زۆر لاوازە.
پێویستە بگوترێت کەوا ڕاستە تاوانبار خەزرەجی تائێستا نەگیرا و نەدرایە دادگا، بەڵام هەوڵ و کۆششی کوردانی دانیمارک و هەندەران بوو وایکرد، وەکو بکەر و تاوانبارێکی سەرەکی تاوانی گەلکوژی ئەنفال لەسەر ئاستی جیهانیدا بناسرێت. هەروەها ئەو هەڵمەتەی دژی خەزرەجی کاریگەری هەبوو لەسەر ئەوەی ئەمەریکاییەکان پەڕاوێزی بکەن و گرنگی زیاتری پێنەدەن. لەبیرمان نەچێت نەزار خەزرەجی خەونی جێگرتنەوەی سەدامی هەبوو و لەلایەن هەندێ لە میدیاکان و لایەنی ئۆپۆزیسیۆنەوە ئەوها سەیری دەکرا، بەڵام هەوڵ و کۆششی کوردانی هەندەران و کوردستان وە کەسوکاری قوربانیان ئەو خەونەی ئەویان لەباربرد.

تەواو

سوپاس بۆ بەڕێزان:
کاک نەوزاد مارف کە ئەرشیفەکەی خۆی بۆ ناردم.

کاک عەلی مەحمود کە لە هەندێ زانیاری ئاگاداری کردمەوە و هەندێ بەڵگەنامەی بۆ ناردم.
کاک گۆران هەڵەبجەیی کە لەهەندێ زانیاری ئاگاداری کردمەوە.

سەرچاوە و پەراوێز
شهادة رئيس أركان الجيش العراقي السابق نزار الخزرجي في حلقة جديدة من #وفي□□□□□أخرى،التلفزيون العربي:‎
https://www.facebook.com/AlarabyTelevision/videos/366640198845882
نامەی تایبەتی جەلال تاڵەبانی کە بۆ بەرگری لە نەزار خەزرەجی ناردووە بەسوپاسەوە لەلاپەڕەی فەیسبوکی کاک دەرسیم دیبەگەیی وەرگیراوە.
Den irakiske hærchef arbejdede for CIA 2. FEB 2007 OPDATERET 3. FEB 2007, https://www.dr.dk/nyheder/indland/den-irakiske-haerchef-arbejdede-cia
Efterforskning af irakisk hærchef er slut, Torsdag d. 18. december 2003, kl. 14.00 Opdateret torsdag d. 18. december 2003, kl. 22.47, Kilder: https://www.berlingske.dk/samfund/efterforskning-af-irakisk-haerchef-er-slut
Hærchefen fra Sorø (opdateret januar 2022!), https://topsoemedier.dk/erfaring/nicher/#haerchef
Historien om en bebudet flugt af Charlotte Aagaard og Jacob Topsøe, 15. februar 2007, https://www.information.dk/2007/07/historien-bebudet-flugt
Her gemmer hærchefen fra Sorø sig af Søren Mortensen, BT, 7. dec. 2010 – 0:38 | Opdateret 19. sep. 2012 – 21:28
Ahmed Naser Al-Raisi: https://en.wikipedia.org/wiki/Ahmed_Naser_Al-Raisi

هەندێ لە سەرچاوەکان ڕاستەوخۆ لە وتارەکەدا ئاماژەیان بۆ کراوە.
ناوی هەموو سەرچاوەکان لێرەدا نەنووسراون.

9101

Iraqi high Tribunal
Investigation Judges
Baghdad , Iraq

No
Date

المحكمة الجنائية العراقية العليا
قضاة التحقيق
بغداد – العراق
العدد ق ت/م ح/٦٦١
التاريخ ٢٧/١٢/٢٠٠٥

الى / وزارة الداخلية / الجنائية والحركات

م / تعميم امر قبض

تنفيذاً لقرار قاضي التحقيق المحترم بتاريخ ٨/١٢/٢٠٠٥.

تعميم امر القبض الصادر بحق المتهمين المدرجة أسمائهم ادناه لصدور امر قبض بحقهم وفق المادة (١٢) من قانون المحكمة الجنائية العراقية العليا ونرفق طياً مذكرات القبض الصادرة بحقهم للتفضل بالاطلاع وتعميم اوامر القبض الصادرة بحقهم واعلامنا مع الاحترام والتقدير .

المحقق الاقدم
٠٠٣٣١٧

اسمـــــاء المتهميـــن

ت	اسم المتهم	ت	اسم المتهم
١	نزار عبد الكريم الخزرجي	١٣	نعمة فارس
٢	يونس الذرب	١٤	حميد شعبان
٣	اياد خليل زكي	١٥	نجم عبد الله الدوري
٤	رمزي محمود	١٦	عصمت صابر
٥	سعيد محمود بارتك	١٧	عدنان عبد الله جباري
٦	قاسم درة يي	١٨	جهاد موسى
٧	معتصم محمد الدوزغي	١٩	رافت كلي
٨	ياسين رزوق	٢٠	عثمان شيخ سعيد

IST A8282.012.004

9102

٩	تحسين شاوس	٢١	شيرزاد صالح
١٠	قاسم الفاكوي	٢٢	توفيق جبار قارمان
١١	بايز عبد الرحمن	٢٣	حسين شيخ سعيد
١٢	علي احمد رشيد	٢٤	حسيب حمد الجيد

المـرفـقــات
اوامـــر قبـــض عدد (٢٤) .

شاخەوان قادر شەش

ئەندرۆجین و ئەندرۆجینزم جیاوازی لەگەڵ ئیمیۆیزم و سەرچاوەکانی، هۆکار و سەرهەڵدانی... شرۆڤەی: دڵشاد کاوانی

پێشەکی

مرۆڤ لە سەرەتای بوونییەوە، وەک تێکڕای بوونەوەرەکانی دیکە لە دوو ڕەگەزی سەرەکی نێر و مێ پێکهاتەوە، هەر ئەمەش به خاڵی مانەوە و گەشەی بوونەوەران و گیانەوارن دەزانرێت، لەناویشان دا مرۆڤ بەهێزترینیانە کە لەڕیگەی ژیرییەوە بەرگری لە مانەوەی دەکات. بوونی دوو ڕەگەزی جیا حاڵەتێکی سروشتی و ئاساییە، هەر لەسەر ئەمەش بنەما ئەخڵاقییەکان و پڕەنسیپ ئاکارە تاکییەکان و دەستەجەمعییەکان بەپێی ئایین و داب و عورف و فەلسەفە و کۆمەڵگەکان دیاری کراوە. ئەوەی جێگەی سەرنجە، کاتێک ڕەگەزەکان تێکەڵ دەکرێت، دەبێتە ئاریشە و گرفت. ئەمەش لە جیهان دا تێکەڵییەک هەیە لەنێوان ئەو تاکانەی کە هەوڵی تێکەڵ کردنی گۆڕینی ڕەگەزەکان دەکەن، زۆرێک پێیان وایە ئیمۆکان و وشەی تەنتتە، کە بەم دواییە هاتە نێو فەرهەنگی کوردی و بۆ ناسینی ئەو کەسانەی کە ڕەگەزییان تێکەڵ دەکەن، بۆتە زاراوەیەکی نوێ و بۆ نێو زمانی گشتی لێژبۆتەوە، بەڵام ئەم تێکەڵییە لەنێوان هەست و سۆز و نەخۆشی بایلۆژی و دەروونییەکان تێکەڵکراوە، بەشێک لە ئیمۆکان ئەندرۆجینەکان، بەشێکیشیان تەنیا لادانی ئەخڵاقی و بەدڕەفتارییە، لە هەموو بوارێک دا بە هەردوو جۆریان دەبێتە هۆی ناسرووشتی بوون و دوورکەوتنەوە لە بەها ناسراوەکانی ڕەگەزیبوونی مرۆڤ.

- **ئەندرۆجینەکان لە ئەفسانەدا.**

وشەی “ئەندرۆجین” لە یۆنانیی□وە بە “نێر و مێ” وەرگێڕدراوە. بە واتایەکی تر باس لە بوونەوەرێک دەکەین کە پێناسەی ڕەگەز ناکات، بەڵام سێکس ناکات، بەڵکو تایبەتمەندی هەردوو ڕەگەز تێکەڵ دەکات.

وەسفە کۆنەکانی یۆنانی بۆ ئەندرۆجینەکان

ئەندرۆجینەکان، بوونەوەرە سەیر و سەمەرە دووڕەگەزەکان لە ئەفسانە

و ئەفسانەی گەلە جیاوازەکاندا دەگێڕدرێنەوە. بەڵام زانستی مۆدێرن باس لە ئەندرۆجینەکانی ژیانی ڕاستەقینەش دەکات، کە هیچ موعجیزە و سەرسوڕهێنەرێکیان نییە.

▪ ئەندرۆجینەکان لە فەلسەفە دا.

وشەی "ئەندرۆجین" لە کولتوری یۆنانی کۆنەوە سەرچاوەی گرتووە. فەیلەسوفی بەناوبانگ ئەفلاتون لە دیالۆگی "جەژن"دا چیرۆکی ئەم بوونەوەرە نایابەی گێڕاوەتەوە. بۆ فەیلەسوف ئەم چیرۆکە بنەمای فێرکاری ئیرۆس بوو.

ڕوانینی ئەفلاتون بۆ ئەندرۆجین

بە بڕوای ئەفلاتون ئەندرۆجین بوونەوەرێکی دووڕەگەز و گۆییە. دواین وردەکاری بۆ مرۆڤێکی مۆدێرن گاڵتەجاڕانە دەردەکەوێت، بەڵام لەبیرت بێت کە لە فەلسەفەی کۆندا تۆپ بە کامڵترین کەس دادەنرا، بۆیە ئەفلاتون ئاماژەی بە کامڵبوونی ئەندرۆجین کرد. ئەم جۆرە بوونەوەرانە سەیری دوو جووت دەست و پێ و گوێ و دوو سەد دیوی جیاواز دەکەن.

ئەندرۆجین شانازی بە کامڵبوونی خۆیەوە دەکرد و تەحەدای خوداوەندەکانی دەکرد. خوداوەندەکان تەنها بە یەک شێوە شکستیان پێهێنا — بە ئەوەی هەر ئەندرۆجینێک بەسەر نێر و مێدا دابەش بکەن. مرۆڤەکان بەم شێوەیە دێن — ژن و پیاو کە ناتوانن هەست بە تەواوەتی بکەن تا ئیرۆس ئەو "نیوەی دیکە" دەدۆزێتەوە کە دەیانبەستێتەوە.

▪ ئەندرۆجین لە ئایینە ئاسمانییەکان یاخود ئیبراهیمییەکان.

لە ئایینە ئیبراهیمییەکان، یاخود بە ئایینە ئاسمانییەکان ناسراوە، سیفاتی ئەندرۆجنی دەخرێتە پاڵ خودا و فریشتەکانی، واتە خودا نە نێرە و نەمێ، ئەمەش وەک هەمان خواوەندی ئەفسانییەکانی یۆنانە، بە یەکلانەکردنەوە، کۆکردنەوەی هەردوو هێزی نێر و مێ لەسیفاتەکانی دا، ڕەنگە ئەمە خاڵی بەهێزی خودا بێت، تاپەیڕەوی نێوان ڕەگەزەکان بکات، ئەمەش لەئینجیل و تەوڕات و قورئان بە ڕوونی باسکراوە.

▪ ئەندرۆجین لە زانستی پزیشکی نوێ دا.

"ئەندرۆجین بە کۆمەڵێک هۆرمۆنی پیاوانە کە بەهۆی دروست بوونی چەند تایبەتمەندیەکی جیاوە دروست دەبێت پێی دەگوترێت هۆرمۆنی (ئەندرۆجین). (ئەندرۆجین) لە لە هێلکەکانەوە دەڕژێت (دەردەدرێت)

بەڵام ڕێژەیەکی کەم لە ڕژێنە پاشکۆکانی گورچیلەوە دەر دەدرێت لە ئافرەتانیشدا بە ڕێژەیەکی کەم بەم هۆرمۆنە هەیە ئەویش لەزاو هێلکەدان دەردەرێت . بۆیە ئافرەتیش هەڵگری هەندێک لە نیشانەکانی پیاوانن . ئەم (ئەندرۆجینانە) دەبنە هۆی دیاری دانی هەندێک لە نیشانەکانی پیاوان لە ئافرەتدا لەوانە وەک: دەرهاتنی ڕیش لە دەم و چاوو گەورە بوونی دەنگ لە کاتی پێگەیشتن دا، گەورەتربوونی ئێسکەکانی لاشەیان.

▪ ئەندرۆجین لە ڕوانگەی دەروونییەوە.

سەیردەکەین وەک ئەفسانە، ئەوان شکاندنی دیاردەکانی ژیانی ڕاستەقینەن. هەروەها ئەندرۆجینیزم تەواو ڕاستە. سروشتی ئەندرۆجینی دەروونی مرۆڤ، بە تایبەت لەلایەن دەروونناسەکی سویسری C.G. یەنگ. بە بڕوای ئەو زانایە، واقیعی ژیان مرۆڤ دەکاتە "تەنها ژن" یان "تەنها پیاو"، بەڵام ئەمە هیچ شتێکی باشی لەناکەوێتەوە: مرۆڤ بەبێ ئاگاداری خۆی درک بە کەموکوڕییەکانی خۆی دەکات، تەنها بە ئەوەی بتوانێت ئەندرۆجینی ڕەسەن بگەڕێنێتەوە یەکپارچەیی. یارمەتی بدە.

دەروونناسە مۆدێرنەکان چەمکی ئەندرۆجینەکان وەک ڕۆڵی ڕەگەز لێکدەدەنەوە – ڕۆڵی کۆمەڵایەتی کە لەگەڵ ڕەگەزێکی دیاریکراودا گونجاوە.

هەندێک تایبەتمەندی ڕەفتار بە هەر ڕۆڵێکی ڕەگەزی گونجاون. ئاڕەزی سیفەتە پیاوسالارەکان پێی دەوترێت سیفەتەکانی پیاوانە، ژنانە. دەروونناسەکان بە یارمەتی تاقیکردنەوە تایبەتەکان دیاری دەکەن کە مرۆڤ چ جۆرە ئەرکێکی هەیە – نێر یان مێ. تایبەتمەندییە سێکسییە باڵادەستەکان هەمیشە لەگەڵ سێکسی بایۆلۆژیدا ناگونجێن – بۆ نموونە، ژن هەن کە بە شێوەیەکی نەریتی پیاوسالاری دەزانن – ژنانی بەهێز و شەڕانگێز.

بەڵام کەسانێک هەن کە بە یەکسانی پیاوانە و مێینەن. دەروونناسەکان بەم جۆرە کەسانە ناودەبەن ئەندرۆیجینی.

نابێت ئەندرۆجینەکان تێکەڵ بە هیمافرۆدیتەکان بکرێن – ئەو کەسانەی کە ئەندامەکانی زاوزێیان هەیە لە ئەنجامی نائاسایی زگماکی. هەرمافرۆدایت سیفەتێکی بایۆلۆژییە، ئەندرۆجین سیفەتێکی دەروونییە.

ئەی ئیمۆکان کێن؟

ئیمۆ (بە ئینگلیزی:Emo) کورتکراوەی زاراوەی یاخی بوونە و خاوەن دەروونێکی هەستیارە. کە دەگوترێ (emotive) واتە کەسایەتیەکی هەستیار

▪ سەرهەڵدانی ئیمۆکان.

دەوانین بڵێین سەرهەڵەتانی ئیمۆ لە چاو ئەندرۆجیتیزم زۆر تازەیە، ئیمۆ بۆ یەکەمین جار لە وڵاتانی کیشوەری ئەمریکای باکوور سەریهەڵدا و بوو بە دیاردەیەک ، ئەمەش لەپێناو دەرخستنی هەست و سۆزی خۆیان، بەگشتی ئەوەی کە لەبارەی ئیمۆ دەگوترێ ئەوەیە کە ئیمۆ دیاردەیەکی ترسنکاک نییە، بەڵکو بە قۆناغێکی هەرزەکاری دادەنرێت کە مرۆڤ پێی دا تێپەڕ دەبێت.

–کەسایەتی ئیمۆ.

خەمبار رەشبین شەرمن بێدەنگی وە زۆربەی کات بە خەمباری دەر دەکەون و هەندێک جار فرمێسک بەچاویانەوە ئە بینرێت ئەمەش بە هەی ئەوەی کە ئەمانە کەسانێکی هەست ناسک و سۆزدارین . ئەمەش بە هەی ئەوەی کەژیانێکی سەختیان هەیە وە هەندێکیان بە هەی نا ئارامی باری خیزانەکەی یان ئەڵێن کەس نیە لێمان تێبگات یان هەستمان پێ بکات بۆیە لەنێوان خۆیان وەک گروپێک ئەبینرێن . ئەو ئازارو خەفەتانەی کە لەژیانیدا توشی هاتووە وە وایان لێ ئەکات لەشی خۆیان بریندار بکەن یان بیر لە خۆکوشتن بکەنەوە

–ڕۆشەنبیری ئیمۆ.

ئیمۆیەکان هەندێک روو لە نووسینی هۆنراوەی خەمگین دەکەن و شتی خەماوی دەخوێننەوە، ڕەنگە ئەمەش هۆکاری ئەوە بێت کە ئیمۆیەکان ئەگەر تووشی کێشەیەکی زۆر بچووکیش بن، بەڵام هەرزوو ئەم کێشەیە زۆر گەورە دەکەن.

▪ ئیمۆ و میوزیک.

جۆرێکە لە میوزیکی ڕۆک یا میتال کە لە ناوەراستی ۱۹۸۰ وە دامەزرا کە باس لە ئازار و خەفەت ئەکات و وشەکانی لە روی واتاوە هەستیارن بەڵام لە ڕوی ئاوازەوە بەرێک هەژارە چونکە زۆر لە ڕەخنە گرەکان ئەمەیان گوتووە.

▪ شێوازی ئیمۆ.

زۆربەی کات جلی رەنگ تۆخ یان رەش لەبەر ئەکەن پانتۆڵی و تی شێرتی تەسک لەبەر ئەکەن کە زۆرێک لە جلەکانیان دڕاون یان کراوەن وە لە سەریان وشەی گۆرانیە بەناوبانگەکانی گۆرانی ڕۆکی لە نوسروە لەگەل جۆرەها زینەی سەیر بۆ خۆ ڕازاننەوە، بەڵام هەر کەسێک ئەمانەی کرد مەرج نیە ئیمۆ بێت بەڵکو زۆریان هەر بۆ سەرنج ڕاکێشان ئەمانا ئەکەن وە هەروەها قژی کورەکان بە پێشی دەموچاویانا هاتۆتە خوارە وە قژی کچانیش زربەیان لەدواوە درێژە و ڕەنگێکی ڕەشی تۆخە وە کوڕیش و کچیان چاویان رەش دەکەن.

▪ ئیمۆ و شیەیتان پەرستی.

هەندێک پێیانوایە کە ئیمۆیەکان شەیتانپەرستن، بەڵام ئەم بۆچوونە دوورە لە ڕاستییەوە، چونکە ئیمۆیەکان ئایینێکی دیاریکراویان نییە، بەڵکوو لاوازییان هەیە لە باوەڕ، بەگشتی بەوانە دەگوترێت کە لە دڵەڕاوکێ و خەم و خەفتدا بژین و مەیلیان بۆ خۆکوشتن بچێت، بەڵام ئەو بۆچوونە دوورە لە راستییەوە کە گوایە ئیمۆیەکان شەیتان دەپەرستن، بەڵام زۆر جار لای دەستە و گروپە ماسۆنییەکان و مافییەکان دەقۆزرێنەوە بۆ کاری خراپەکاریی و هەندێک جاریش تێکەڵ بە گروپ و کۆمەڵەی خوێنخۆریەکان، دەبن.

ئەنجام.

لە کۆتایی بەو ئەنجامە دەگەین، کە ئەندرۆجین، هۆرمۆنێکی سرووشتییە و بەڵام لە کاتی تێکچوون و زیادبوون و کەمبوونی لە هەر مرۆڤێکی ئاسایی دا دەیخاتە بارێکی نائاسایی و دەبێتە نەخۆشییەیەکی دەروونی و کاریگەری لەسەر ئاکار و ڕەفتاری مرۆڤ درووست دەکات، ئەم هۆرمۆنە هەر لە کۆنەوە لە نێو لاشەی مرۆڤەکان دا هەبووە، هەر بۆیەشە کۆمەڵگەکان لە ڕێگەی ئەفسانە و ئایین و فەلسەفە، سەرنجیان خستۆتەسەر و هەریەکە و بە جۆرێک وێنایان کردوە، دواتر زانیستی پزیشکی وەک چارەسەر قسەی خۆی لەبارەیەوە کرد و لەهەوڵی چارەسەرکردنی دان، ئەوەی وەک ئەندرۆجینیزم و ئیمۆیزم دەمێنیتەوە جگە لە لادانێکی ئەخڵاقی باو خووگرتن بە ئاکارێکی نامۆ هیچی ترنییە.

شرۆڤەی: دڵشاد کاوانی. شەقڵاوە

پەروەردەی تەندروست بۆ مناڵ… شوشان مستەفا

پێش ئەوەی باسی پەروەردەی مناڵ بکەم، گرنگە ئەوە بڵێم، کە تەواوی ژیانی هاوسەرگیری قۆناغێکی تەواو جیاوازو پڕ لە بەرپرسیارێتییە. گرنگ□ ه□مووان لەوە تێبگەن، کە ژیانی هاوسەرگیری تەنها خۆشی و مانگی هەنگوینی نییە. بەڵکوئەرکی سەر شانت قورستر دەبێت. وە پارێزگاری و خەمخۆری و بەرپرسیارێتی هاوسەرەکەت و مناڵەکانت دەکەوێتە سەر شانت.

دواتر دوو گرنگترین بابەتی ئەم دونیایە ئەوەیە. یەکەم بەهەموو هێزتەوە هەوڵبدەیت کۆک و تەبا و گونجاو بیت لەگەڵ هاوسەرەکەت وە ژیانێکی پڕ لە ئارامی و ڕێزو خۆشەویستی بگوزەرێنیت. ئەگەر ئەمەت کرد، ئەوا دڵنیابە ٥٠% ئەرکی پەروەردە کردنێکی بێوێنەت بۆ مناڵەکانت بەدیهێناوە. چونکە نیوەی پەروەردەی مناڵ تەبایی خێزانییە. دواتر گرنگە تەرکیز بخەینە سەر چۆنێتی پەروەردەی مناڵ.

من لەوە تێدەگەم کە زۆرێک لەدایک و باوکان بەدەست رەفتارە نادروستەکانی مندالەکانیان بێزارن و نازانن چۆن چارەسەری بکەن بێگومان هیچ رەفتارێکی مندال لەخۆوە درووست نابێت، هۆکاریش زۆرن.

گرنگترینیان ١-دوو پەروەردەیی ٢-زۆر نازدان بە مندال ٣-ئیهمال کردنی مندال ٤-توند و تیژی و هەڕەشە ٥- مێشک شوشتنەوەی مناڵ لەدژی یەکتر.

دوو پەروەردەیی: واتا دایک و باوک رایان جیاوەزەو پلانیان نیە بۆ پەروەردەکردنی مندالەکەیان. یەکێک لەباوان شتێکی پێ خراپەو لێی قەدەغە دەکات. ئەوەکەی تریان پێی دەدات بەمەش مندالەکە سەری لێدەشێوێت و نازانێ ڕەفتارەکەی درووستە یاخود نا. کاتێکیش مناڵ رەفتاری درووست و نادرووست لێک جیا ناکەتەوە. ئەوا دایک و باوک تاوانبارن.

هەروەها زۆر نازدان بەمندال، ئەمەش یەکێکە لە پەروەردەکردنێکی هەلە کەدایک و باوک پەیرەوی دەکەن. چونکه خۆشیان دەوێت وادەزانن گەر مندالەکە داوای هەر چیەکی کرد دەبێت یەکسەر بۆی بکرێت. بەمەش مندال وادەزانێت ئەو هەرچی بوێت ئەتوانێت بەدەستی بێنێت، بێ هەولدان و ماندو بون، ئەمەش کاریگەری لەسەر کەسایەتی مندال دروست

دەکات لە ئەنجامدا کەسایەتییەکی لاواز بەرهەم دێت کە هیچ متمانەی بەخۆی نامێنێت و بە هیچ شتێک پشت بە خۆی نابەستێت ،وای لێدێت ناتوانێت لەگەل مندالەکانی تر تێکەڵ ببێت و وەناتوانێت بە هیچ کارێک پشت بەخۆی ببەستێت و هەولبدات. وە داوای هەرشتێکی کرد گەر یەکسەر بۆی نەکرێت ئەوا دوونیا لەدایک و باوکی دەشێوێنێت.
زۆر لەدایک و باوکان مندالەکانیان ئیهمال دەکەن و هیچ گرنگی و نازێک نادەن بە مندالەکانیان. واتا ئەو مندالە هەست بە هیچ خۆشەویستییەک ناکات لە دایک و باوکی. بۆیە بەمەش وادەکات کە زیاتر ڕوو لە شتێکیتر بکات. ئینجا لەم حاڵەتەدا ئیستیغلال کردنی ئەو مناڵە لەلایەن کەسانی خەراپەکارەوە زۆر ئاسانە، چونکە مناڵەکە هەست بە بۆشاییەکی ڕۆحی دەکات و پەنا دەباتە بەر هەر شوێنێک کە بۆشاییەکەی بۆ پڕبکاتەوە. یانیش هەردەم خەریکی بەکار هێنانی موبایل و ئایپاد دەبێت بۆ ئەوەی ئەو دایک و باوکە ئاگاداری بن بەخۆی هەرشتێک بیەوێت سەیری دەکات ئەمەش خۆی لە خۆیدا کارە ساتێکە. بەمەش مندال بەرە بەرە رەفتارەکانی بەئاراستەیەکی خراپ دەڕۆن. تا وای لێدێت کارێک دەکات کە هەم زیان بە خۆی و خێزان و کۆمەلگاش دەگەیەنێت. ئەوکات دایک و باک گلەیی دەکەن کەنازانن بۆ وای لێهاتوە نازانن کە هۆکارەکە کەمتەر خەمی و کەمی هۆشیاری خۆیان بووە.
پەروەردەی توند و تیژو هەڕەش: ئەمەش جۆرێکی ترە لە پەروەردەی نا دروست کە دایکان و باوکان پەیڕەوی دەکەن. هەمیشە بە هەر کارێکی هەڵەی منداڵ یاخود بە گوێ نەکردن توندو تیژی دەنوێنن و لێدان و جوێن بەکار دەهێنن. کە وا لەمنداڵ دەکات کەسایەتییەکی لاوازو باوەڕ بە خۆ نەبووی هەبێت. هەمیشە لە دڵەڕاوکە و ترسدا دەژیت.
چارەسەری ئەمانە چۆن دەکرێت؟
دەبێت دایکو باوک هۆشیاربن لە پەروەردەکردنی مندال بەوەی دەبێت هەردوکیان لەسەر پەروەردەکردنێک ڕێککبەون و کاتێک شتێکیان لە مندالەکە قەدەغە کرد هەردوکیان قەدەغەی بکەن وە ئەگەر مندالەکەش ڕقی گرت نابێت لەبەر ڕقەکەی ئەو کارە بکەن که ئەو دەیەوێت. دەبێت بۆی روونبکەنەوە. کە بۆچی ئەو ڕاست نییە.
نابێت مندال داوای هەر شتێکی کرد یەکسەر بۆی بکرێت دەبێت کرداری وەرگرتن و پێدان هەبێت. واتا دەبێت کارێک بکات بۆ ئەوەی تۆ شتێکی پێبدەیت جا دەبێت دایک و باوک ئەوهەلە بقۆزنەوە. بۆ نمونە، حەزی بە پاسکیلە دەبێت تێبگەیەندرێت تاوێک و بۆ ماوەی دووهەفتە یاخود مانگێک کارێکی باش بکات وەلاساری نەکات یاخود شەرانگێزی نەکات ئەم کردارەش بە خشتە دەکرێت بۆ ئەوەی منداڵەکە زیاتر پابەند بێت. خشتەیەکی هەفتانەی بۆ دەکەیت لەکۆتایی شەو لەگەڵ هەرکارێکی

دروستی سـەحـێک وەردەگرێـت. تـاوەکو خشتەکە پـردەبێتەوە. ئـینجـا شتەکەی بۆ دەکرێت بەمەش مندالەکە فێری سەبرو ئارامی و هەوڵدان دەبێت وە فێردەبێت بۆ ئەوەی هەر شتێک بەدەست بێنێت دەبێت هەوڵی بۆ بدات. وەفێر دەبێت تا نرخی شتەکانی خۆی بزانێت چونکه هەرشتێک بە هەوڵ و ماندوبون بەدەست هات ئەوە نرخی دەبێت لای کەسەکە. دەبێت دایکو باوک زۆر ئاگاداری مندالەکانیان بن و ئیهمالیان نەکەن بزانن کە مندالەکانیان هاورێیەتی کێ دەکات وەچەند موبایل یاخود ئایپاد یان تەلەفزیۆن بەکار دێنێت وە لەچی بەکاری دێنێت وە مندالەکانیان فێری "کات" دابەش کردن بکەن بۆ ئەوەی نرخی کات بزانن. کاتەکانی یاریکردن و خەوتن. وە پێش خەوتن چیرۆکی بەسودیان بۆ بگێرنەوە وە هەولدەن بیان نێرن بۆ دەورات و رەوزە. بۆئەوەی زیاتر تێکەلی و بوێریان هەبێت.
لەهەموی گرنگ تر نا بێت دایکو باوک لەپێش چاوی مندال دەمەقالێ و شەڕ بکەن چونکە ئەمە کاریگەری خراپی دەبێت لەسەر منداڵەکان. وەنا بێت جیاوازی بکەن لە نێوان مندالەکانیان. باشترین جۆری پەروەردەش هاوسەنگی کردنە لە نێوان هەر پێنج جۆرەکەی پەروەردە کە لە سەرەوە باسمان کرد. واتە هەر شتێک کە دەکرێت زیادەرەوی تێدا نەکرێت و لە سنوری خۆیدا بهێڵدرێتەوەو باشترین پێوەریش، هەمیشە قیاسی ماناوەندە.....

شوشان مستەفا

لـه هـەولـێر (هـامـلـێت)ی کـوردیم بـیـنـی… کـامـەران حـاجی ئـەلـیـاس

هەمیشە دەق، یەکێك بووە لە توخمە سەرەکییەکان بۆ سەرکەوتنی هەرنمایشێك ،لە پاڵ ئەمیشدا هەردوو توخمی(دەرهـێنان و نواندن) بەتایبەتی ئەگەر هەرسێ هاوکێشەکە هاوتەریب و ململانێی یەکتری بکەن بۆ ئەوەی باشترین ئاست پێشکەش بکەن .
منیش هەمیشە ووتومە کاتی نووسەر دەقێك دەنووسێت ئەو دەقە خاوەن فەلسەفە وبیرۆکەی تایبیەتە ،کە نووسەر دایڕشتووە،بۆیە تێکەڵکێش کردنی دەقێك یان دوو دەق ، دروستکردنی دەقێکی تر یاخود دەستکاری

کردنی دەق بە زیاد کردن و کەمەکردنەوەی دەق جگە لەوەی غەدر لە نووسەرەکە دەکرێت، بەرادەیەك ئەگەر یەك دەقیش بێت ولەلایەن دوونووسەرەوە نووسرابێت لە هەمان کاتدا زۆرێك لە نووسەرەکان قبوڵی ئەوەیان نییە تەنیا بەپیتێکیش دەستکاری دەقەکەیان بکرێت بێگومان ئەوەش مافێکی سروشتی خۆیانە چونکە نووسینی تێکستی شانۆیی پێویستی بە شەونخوونی و ماندووبوونێکی زۆر هەیە بۆیە زۆرێك لە نووسەرانیش هیچ دەستەواژەی وەکو ئامادەکردن دەق ، تێرامانی دەق ، خوێنەنەوەی دەق..قبوڵ ناکەن بەرامبەر دەقەکانیان بەکاربێت.

ئەوەی من لە نمایشی شانۆیی (هاملێت)ی (ئەرسەلان دەروێش)م بینی هیچ هەستم نەکرد کە ئەوتێکستەی نمایش لە ئاوێزان کردنی دوو دەق بێت یاخود تێکستەی کورت و پوخت کردبێت، بەتایبەتی بۆ کەسێك دەقی شانۆگەری (هاملێت)ی شکسپیری خوێندبێتەوە ئەوەی مەبەستمە ئاماژەی پێبدەم سەرکەوتنی هونەرمەند ئەرسەلان دەورێش بوو لەوەی منێك نمایشی (هاملێت)م بینی کە هەموو رووداو ململانێ و کەسایتیەکان و بیرێکەی شانۆیی شکسپیرم بینی، ئەوەش بۆ زیرکی و دەرهێنەر دەگەڕێتەوە بەوەی توانیبووی بە شێوەیەکی زانستی و ئەدەبی و هونەری بونیادی تێکستەکە ،هەرلە سەرەتا ،روداو ، ململانێ ، لوتکە ، تا چارەسەر بۆ دەقەکە بکات.

ئەگەر باس لە نواندنی نمایشەکە بکەیین ، سەرجەم ئەکتەرەکان لە ترۆپکی چەمکی شانۆگەرییەکەی و بیرێکە فەلسەفیکەی شەکسپیر، گەیشت بوون، بۆیە نواندنەکەیان سەرکەوتوو،چونکە حاڵی بوون لە ناوەرێکی شانۆگەرییەکە خاڵێکی گرنگە بۆئەوەی ئەکتەر ڕۆڵی خۆی بەسەرکەوتووی بەرجەستە بکات هونەرمەند “سەدیق حوسێن” کە ڕۆڵی (هاملێت)ی بەرجەستە دەکرد بەجۆرێك لە کەسایەتییەکە حاڵی ببوو وەکو ئەوەی ستانسلافسکی جەختی لەسەر کردۆتەوە لەرێگەی بەکار هێنانی ئەگەری ئەفسوناوی ، رەهەندەکانی سروشتی ، کۆمەڵایەتی ،جەستەیی ، دەروونی، هەستی ناوەودەرەوە..توانی بووی بچێتە نێو قالبی کەسایەتی هاملێت بەهیچ جۆرێك هەستم نەدەکرئەوە خودی سەدیقە بە ڵکوو لەرێگەی فۆرم ، دەنگ، هێما ،ئاماژە ، جووڵە ، دیالۆژەکان ، هەست و سۆزی دەرەوەو ناوە وەی، گوزارشتەکان ، جلوبەرەگ ، ماکیاژ ..توانیبووی رێك بونیادی کەسایەتی (هاملێت)مان نیشان بدات بەڵام (هاملێت)ی کوردی لێرەدا نامەوێت باس لە دیمەنەکانی بکەم کەئەو لە شانۆگەرییەکەدا دەرکەوت ، تەنیا باس لە دیمەن و نواندنی دیالۆژی (من هەم یانیم) دەکەم کەچەندین ماناو مغزا لە خۆدەگرێت بگرە چەندین لێکۆڵینەوەو توێژینەوەی لەسەر ئەم دەستەواژە کراوە بۆ گەیشتن بەچەمکەکەی بە تایبەتی لەرووی فەلسەفییەکەی زۆریك وای بۆ دەچن کەئەمە گوزراشت لە بوون و نەبوون یان مردن و ژیان دەکات

ئەوەی زۆر گرنگە ئەو مانا فەلسەفیەکە چۆن ئەکتەر دەگەیەنێتە بینەر، هەرلە رووی دەمووو دوو تا نواندن ،هێما ،ئاماژە بەهۆی ئەوەی سەدیق بە تەواوەتی خزا بووە نێو قالبی کەسایەتییەکە لە هەمان کاتدا خوێندنەوەی دەرهێنەر بۆ رۆڵی هاملێت بەجوانی بەرجەستەکردبوو بۆیە سەرکەوتوانە بیرۆکەو چەمکی (من هەم یا نیم)ی گەیاندە بینەران لە بیرمان نەچێت کەسایەتی هاملێت ئاڵۆزە بە تایبەتی لەو کاتەی خۆی وانیشانیان دەدات کە شێت بووە بەتایبەتی بەرامبەر بەخۆشەویستەکەی (ئۆڤیلیا)لێرەدا توانستی سەدیق لە نواندن گەیشتە لوتکە.

زیاد کەریم دوو رۆڵی بینی هۆراشیۆ و حیکاتخوانیش بوو کەسایەتی هۆراشیۆ وەکو هاورێیەکی وەفادار هەمیشە لە هەوڵی ئەودا بوو هاملێت تۆڵەی باوکی بکاتەوە دەتوانیین بڵین هۆراشی دەنگی گەلیش بوو ،هەر بۆیە زۆر هانی هاملێتی دەدات هەنگاوەکانی تۆڵەکردنەوە بەخێرایی جێبەجێ بکات زیاد کەریم بەهۆی ئەو باگراوندە رۆشنبیرییەو ئەزموونی نواندنی توانی رۆڵی هۆراشیۆ بە جوانی بەرجەستە بکات ئەگەر چی لە هەندێك لە حاڵەتدا بەتایبەتی لەکاتی دیالۆژەکانی لەگەڵ هاملێت زۆر رەق بوو بەجۆرێك بەسەر هاملێتی هاواری دەکر د وەك ئەو هاملێت نەك هۆراشیۆ بێت .

پشکۆ شێخ عەلی لە رۆڵی پادشایەکی هێمن پیلان دارێژ بۆگەیشتن بە مەرامەکەی هەموو رێگایەکی شرعی و نارشرعی بەکار هێنا بۆ ئەوەی بگات بە عەرشی دەسەڵات ،بە رادەیەکی باش سەرکەوتوو بوو لە بەرجەستە کردنی کارەئەکتەری پادشا .

ئاواز ئەحەمەد لە رۆڵی شاژن (دایکی هاملێت) هەرچەندە ماوەیەکی زۆرە لەسەر تەختەی شانۆ دوورکەوتۆتەوە بەڵام تا رادەیەك لە نواندنەکەی سەرکەوتوو بووبەتایبەتی لەرێگەی ئاماژە ودەمووەکەی ئەوەی مەبەست بوو دەگەیشتە بینەران ، هەرچەندە من هەستم دەکرد ئاواز ئەحمەد وزەی نواندنی لەوە زۆر ترە لەوەی ئێمە مانان بینیمان لەگەڵ ئەوەش دا دەست خۆش لێدەکەم .

ریشوان ئەحمەد لە رۆڵی پۆلۆنیۆس ئەو باوکەی لە پێناوی بەرژەوەندی خۆی کچەکەی (ئۆڤیلیا) دەکاتەقوربانی ریشوانیش ماوەیەکی زۆرە لە نواندنی سەرتەختەی شانۆ دوورە بەڵام بەهۆی هەوڵ وکۆششی زۆری لەبەکارهێنانی توانیستی خۆی جێبەجێکردنی پلانی دەرهێنەر،توانی تارادەیەك باوەڕ بەبینەران بکات ،کە (پۆلۆنیۆس)-ە.

وەیلاند سەدیق لە رۆڵی ئۆڤیلیا دەستی خۆشی لێدەکەم توانی لەنێوان خۆشەویستی براو باوکی هەروەها عشاق بوونی بەهاملێت ببێتە قوربانی شێت بوون لە کۆتاییشدا گۆڕ دوامەنزڵگا بوو ، وەیلاند توانی ئەو راستگۆی و نەرم و نیانی خۆی لە کەسایەتی ئۆڤیلیا بوونی هەیە

پیشانی بینەران بدات.

کارمەند خدر لەرۆڵی لێرتس هەمان هەست سۆزی باوکی(پۆلۆنیۆس) هانی خوشکی خۆی (ئۆفیلیا) دەدات بۆ ئەوەی زانیاری لە هاملێت وەرگرێت کاتێ باوکی لەسەر دەستی هاملێت دەکوژرێت هەموو هەوڵێکی ئەوەیە تۆڵەی خۆی لە هاملێت بکاتەوە کارماند لەرێگەی جووڵەو نواندنەکەی توانی کارەکتەری (لێرتس)ی شکسپیریمان نیشان بدات.

ئەرسەلان دەروێش لە رۆڵی تارمەیی ئەگەرچی راستەوخۆ لە سەر تەختەی شانۆ دەرنەچوو،تەنیا لەرێگەی داتاشۆ دەرچوو، بەڵام لەرێگەی رووناکی ، هێما ، تەکنیك ..کەسایەتی (تەرمایی)مان بینی.

ئەگەر ئاوڕێکی خێرا لە لایەنی دەرهێنانیش بدەینەوە، وەکو زانراوە شانۆگەری (هاملێت)-ی شکسپیر دەقێکی کلاسیکە، زیاتر لە (15) کارەکتەری سەرەکی لە خۆ دەگرێت بەڵام هونەرمەند ئەرسەلان دەروێش توانی لەرێگەی هەشت کارەکتەرەوە لەماوەی (75) خوولەك دانمایشێکی جوان و پڕچێژمان پێشکەش بکات ، بۆ ئەوەی بینەر تووشی وەڕزبوون ببێت دەروێش لە نمایشەکەیدا هەردوو زەمەنی ئێستاو رابردوو لەگەڵ یەکتری گرێ دابوو بەتایبەتی لەرووی ململانێی دەسەڵاتی کورسی لەلایەك و دەسەڵاتی گەلیش لەلایەکی تر وەکو زانراوە ئەو جۆرە شانۆگەریانە پێویستی بە پانتاییەکی باشی تەختەی شانۆ هەیە دەرهێنەر لەو پانتاییە بچووکەی کەلەبەر دەستی دابوو توانی بووی جوگرافیای تەختەی شانۆ بەشێوەیەکی زانستی و ئیستاتیکای دابەش بکات لە هەمان کاتــدا لەرێگــەی بەکارهێنــانی ســکرین چەنــد دیمــەن و روداوی شانۆگەرییەکەی بەشێوەیەکی جوان نیشان داین.. هەڵبژاردنی رەنگی جلو بەرگی سەرجەم ئەکتەرەکان مەبەست دار و مانای فەلسەفی زۆر هەڵدەگرێت ،بۆنموونە ئەو کراسەی ئۆفیلیا هەردوو رەنگی سور و رەش پێشی بوو وەکو گوزرارشتکردن لە خۆش و ناخۆشی لەهەمان کاتیش نابێ رۆڵی رووناکی و موزیك و سینۆگرافیا لە یاد بکەین کە فاکتەرو هاوکارێکی باشی سەرکەوتنی نمایشەکە بوون ئەوەی گرنگ بوو شوێن پەنجــە و دەســەڵاتی هونەرمەنــد ئەرســەلان دەرویــش وەك دەرهێنــەر بەسەرنمایشەکەدا زاڵ بوو دەست خۆشی لە ستاڤی نمایش دەکەم.

شــانۆگەری "هــاملێت" نووســینی ولیــام جۆن شکســپیر و دەرهێنــانی هونەرمەند ئەرسەلان دەروێش، بەسوود وەرگرتن لە هەردوو دەقی (هاملێت)ی (هادی المهدی) و (ممدوح عدوان) .

وەرگێرانی دەق : شێرزاد حەسەن.

ئەکتەرەکان:

سەدیق حوسێن – هاملێت ،زیاد کەریم – هۆراشیۆ، پشکۆ شێخ عەلی-

پادشا ، ئاواز فەرهاد- شاژن، ریشوان ئەحمەد – پۆلۆنیۆس، وەیلان سەدیق- ئۆڤیلیا ، کارمەند خدر- لێرتس، ئەسەرلان دەروێش – تارمایی.

هەر بۆ مێژوو پێم باشە ئاماژە بەناوی کارەهونەرییەکان بدەم کەرۆلیان هەبوو لە شانۆگەرییەکەدا:
بەڕێوەربەری بەرهەم- ئەندازیار بورهان سابیر، یاریدەری دەرهێنەر- دانا محەمەد، بەڕێوەبەری هونەری – کارزان کەمال، لیژنەی بەرهەم – سەرهەنگ غەریب – دانامحەمەد، راگەیاندن – زیاد کەریم ، دەنگبێژی – تریفە کەریمیان، دانانی موزيك- د.ئەمیر بەکار- ئەمین فقیر، دیزاینی سینۆگرافیا- ئەرسەلان دەروێش، جێبەکردنی سینۆگرافیا –پشکۆ عەلی – بورهان سابیر –کارزان کەمال- کارمەند خدر- ریشوان ئەحمەد، بەرگ درووو- ئیبراهیم قوریشی، ماکیاژ- سەید حەسەن سەید پوور- لەیلا مەولوودی، دیزاینی پۆستر- دانا محەمەد، ڤیدیۆ سکرین- محەمەد مەرزانی ، پرۆمۆ و فۆتۆگراف- زانیار خۆشناو، ئیکسسوار- حسێن زارین ، شوکر عبدوڵڵا ، جێبەجێکردنی دەنگ- کارزان کمال ، جێبەجێکردنی داتاشۆ- دانا محمەد، پەیوەدییەکان – بەدر سنجاوی ، هێڵ- شیلان ئیبراهیم –سیروان رەسوڵ، هاوکاران سەدەردین عەبدوڵڵا- هیلال ئیبراهیم – سیڤەر قەساب – سامی عومەر- ئیسماعیل خدر- پەیوەند بەسام.
شایانی باسە شانۆگەری (هاملێت) یەکەمین بەرهەمی دەزگای ڕۆشنبیری زانکۆکانی جیهان- تیپی شانۆی ئەکادیمی جیهان بوو، بە هاوکاری بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی هەولێر بەڕێوەبەرایەتی چالاکی قوتابخانەکان لە ڕۆژانی 28و29-5-2022 لە هۆڵی چالاکی قوتابخانەکانی هەولێر نمایش کرا.

داگیرکردنی ولاتان لەلایەن یەکێک لەبانگخوازە تورکەکان ئەویش فەتحولا گولەن ... زانا رەزاق

فەتحولا گولەن لەسالی 1941 لەپارێزگای ئەرزەڕۆم لەدایک بووە هەر لەخێزانێکی دینی هەر لەتەمەنی منداڵیەوە خراوەتە بەر خوێندنی دینی دواتر لە مزگەوتی کەسانی پازاڕی لەئەزمیر دەبێتە ووتابێژ هەر لەو سەردەمەش دەبێتە گک لەناو شار دا ئەو توانیویەتی کاریگەری لەسەر خەلک دابنێت بۆیەش خەلک لێی کۆدەبوونەوە دوای ئەوەی ئامانجی یەکەمی دەپێکێت ئەو بیر لەپیلانی دووەمی دەکاتەوە کە ئەویش دروست کردنی قوتابخانەو بەشە ناخۆیی و گۆڤارە ئامانج لەدروست کردنی ئەمانەش ئەوەیە لەو ڕێگەیەوە بتوانێت بیرو فکری خۆی بلاو بکاتەوە لەوەش سەرکەوتوو بووە دوای ئەوەی توانیویەتی لەبناخە سەرکەوتوو بێت میدیاو ڕاگەیاندنی دروست کردووە کارەکانی ڕۆژ بەڕۆژ لەپەرەسەندن دابووە و ئامانج گەلێکی هەبووە

دوای ئەوەی توانیویەتی جێی خۆی لەکۆمەلگای تورکی بکاتەوە پەلی بۆ دەرەوەش بهاوێژێت ئەمەش دوای ڕووخانی یەکێتی سۆڤیەت لەسالانی نەوەدەکان ئەو بەبیانوو هاوکاری وولاتانی ئاسیای ناوەڕاست فکرو بیریشی لەو وولاتانە بلاو بکاتەوە بەتایبەت لەناو چینە هەژارەکان کە ئەو هاوکاری دەکرد ئەمەش بەهۆی گۆڤارو کردنەوەی قوتابخانەو پێشکەشە کتێبەکانی هەم لەقوتابخانە هەمیش لەگۆڤارەکانی قسەو ووتەی خۆی بلاو کردەتەوە یانی مەبەست و مەرامی لەو کردنەوەو هاوکاریە بۆئەوە بووە کە بتوانێت جێی خۆی لەناو خەلکی ئاسیای ناوەڕاست بکاتەوە دواتر پەلی هاوێشتەتە کیشور دواتر زۆرینەی وولاتانی جیهان ئێستا توانیویەتی لەسەدو هەفتا وولات جێی خۆی بکاتەوە.

فەتحولا گولەن کەسەکی بەرژەوەند خوازبووە هەر بۆیەش سودی لەو هەموو ڕێگایەک وەرگرتووە بۆ مەرام و ئامانجی خۆی ئەو لەسالانی دوو هەزار دوو هەزار یەک هاوپەیمانی ئەردۆخان بووە دواتر بەرە بەرە پەیوەندیەکانیان تێکدەچێت لەسالی دوو هەزاروسێزدە تەواوی پەیوەندیان نامێنێت بۆچی پەیوەندیان تێکچووە ؟بەڕای من ئەو ئەردۆخان کاری پێنەماوە بەهۆی ئەو توانیویەتی خۆی بەهێز بکات یانی ئامانج لەو هاوپەیمانیە لای ئەردۆخان ئەوە بووە کەماوەیەک

سودی لێببینێت دواتر لێی دوور کەوتەوە بەڕای من فەتحولا گولەن ویسویەتی سود لەهەمان سیناریۆی بنەماڵەی سهودو بنەماڵەی مهەمەدی وەهابی لەسهودییە وەرگرێت یەکێکیان سیاسەت ئەوەی تریشیان کار لەکۆمەلگە یانی پێگەیاندنی تاک لەسەر ئەو ئایدۆلۆژیایەی لەسەر دەڕوات و دایمەزراندووە دوای ئەوەی بتوانێت کۆمەلگا لەڕێگەی تاکەکانەوە کۆنتڕۆل بکات ئەوا کاری تریشی و ئامانجی تریشی بە ئاسانو سانا دەبێت بەلام ئەو نەیتوانیوە ئەوە بەدەست؛بهێنێت سەبارەت بەکوردیش دژی ڕێکەوتنی بەڕێز ئۆجەلان و ئەردۆخان بووە و بەڕێکەوتنی قەڕەیشەکان لەگەل پێیامبەری ئیسلام شوبهاندوویەتی ئێستا لەئەمەریکا دەژی لەویلایەتی بەنسلڤانیا لەوێش کارو چالاکی دەکات سەرپەرشتی تەواوی ئەو لقانەش دەکات کە لە سەدو هەفتا وولات بوونیان هەیە ئەگەری هەیە هەمان سیناریۆی ئێران لەتورکیا دووبارە بێتەوە گولەنیش وەکو خومەینی بەلام بگەڕێتەوە ئایا دەتوانێت؟یان پێشتر توانیویەتی ئەو بکات؟ بەڕای من ئێستا زەهمەتە چونکە هەولی بنبڕ کردنی دەدرێت لەتورکیا ئەردۆخان و سەرکردەکانی تری ئاک پارتی هەتا ئێستا ئەو مەترسی دەزانن لەسەر خۆیان بۆیەش هەولی جدی دەدەن کە گولەن ڕادەستی تورکیا بکرێتەوە ،،،،

چۆن کار دەکەن ؟ چۆن لایەنگر بۆ خۆیان پەیدا دەکەن ؟چۆنیش کاریان کردووە.

یەکێک لەو ڕێگایانەی ئەوان بەکاری دەهێنن و بەکاریان هێناوە ئەوەیە کە لەڕێگەی ئەندامەکانیانەوە هەولی ڕاکێشانی خەلک دەدەن ئەمەش چۆن؟ بۆ نموونە مامۆستایەک یان قوتابیەک لایەنگری ئەوانە لەزانکۆ یان قوتابخانە یان هەر شوێنێکی تری کار ئەوا ئەوان؛لەڕێگەی ئەو کەسانە کەسە ڕادەکێشن ئەمەش بەبیانووی ئەوەی کە قوتابیەکی زیرەک هەیە وانەیان پێدەلێت یان مامۆستایەک کە ئەو کەسە؛دەچێت ماوەیەک وانەی پێدەوترێت پاش ئەوەی کەماوەیەک دەڕوات ئینجا دەست بەنوێژ کردن دەکەن و کتێب و فکرەکانی گولەن بەو کەسە ئاشنا دەکەن تەنانەت پێشیان ووتراوە کە سەد سال جارێک زانایەک دێت و لەلای ئەوان خۆی چواردە کەسن سهید نورسی سەرزەمینە گولەنیش چواردەمین لەمەش ئامانجیان هەیە تا لایەنگرانی خۆیان وا تێبگەیەنن پاش ئەو کەسی تر نایەت دووەمیش ئەو یەکێکە لەو زانایانە بەو جۆرە قسەو ووتەو کتیبانە بەهۆی ئەمانە دەکەوێتە ژێر کاریگەری ئەو بۆچوون و ووتانە ئەو ڕێگایە هەر بەردەوام دەبێت تا پەیوستیان پێی هەبێت بە ئەو گەڕەک و شارو ناوچەو وولاتان و کیشوەرو جیهان سەرەکیان هەیە کە ئەوان بە هەر یەک لەوانە ناوەکیان بەکارهێناوە

ئەو کەسانەش کە وانە و ئایدۆلۆژیای ئەو بلاو دەکەنەوە ماوە ماوە مالەکانیان ژمارەی تەلەفۆن لە تورکیا دەگۆرن تەنانەت ناوی خۆشیان دەگۆرن بۆ نموونە جارێک ناوی ئەهمەدە لەجێگای تر مەهمەدە ئەوا بە ئەوەی ئاشکرا نەبێت ئەمە ڕێگایەک لەو ڕێگایانەی کە تاک بەخۆیان ڕادەکێشن.

چۆن وولاتان داگیر دەکەن ؟چی دەکەن بە ئەمە ؟ مەرام و ئامانجی ڕوونی ئەوان چییە؟

پرسیاری یەکەم چۆن وولاتان داگیر دەکەن یەکەم ئەوەیە کەئەوانە؛هاوکاری هەزاران دەکەن دواتر بڕێ بڕێ کە هاوکاریەکان بەردەوام بوو ئەوا پاش ماوەیەک کە بەسەر ئەو هاوکارییانە بەردەوام دەبێت ئەوجا لەگەل هاوکارییانەکە کتێبەکانی گولەن بەدیاری دەبەخشن بەو کەسانە دواتر گۆڤار ئینجا قوتابخانە لەدوای ئەوەش شوێنی پەروەردەکردنی تا دەبێتە ئەندامیان ئەو ئەندامانەش ئەرکیان ئەوەیە فکری گولەن بلاو بکەنەوە بەهەر ڕێگایەک بێت.

دووەم گۆڤار

سێیەم قوتابخانە لەقوتابخانەش جۆرێک بەرپرس هەیە مندالی خۆی دەنێرێتە ئەو جێگایە دواتر ئەو مندالە کە گەورە دەبێت بەهۆی باوکیەوە یان بەشێوەی تر دەبێتە بەرپرس بەهۆی ئەمەش دەتوانێت کەسانی تر بۆ خۆیان ڕاکێشن ڕاکێشانەکەش بەهۆی کار کردن بۆیان یان ئەو کەسانە دەبنە بەرپرس بەهۆی ئەمەشەوە دەگەنە دەسەلات یەکێک لەئەفسەرەکانی تورک بەڕۆژنامەی هاڤینگتۆن پۆستی ڕاگەیاندووە کە گولەنیەکان زۆر هاوکاریان کردووە بۆ ئەوەی بگات بەو شوێنە ئەمەش بەهۆی ئەوەی کە پێیان وتووە بڕۆ سوپا کە ئەو دەچیت وەردەگیرێت لەوێش کەسی خۆیان هەبووە پرسیاری تاقی کردنەوەشیان بۆ هێناوە ئەویش بۆ نموونە وەلامی چل پرسیاری بەڕاستی وەلام داوەتەوە پێنجیش بەهەلە بۆ ئەوەی گومانی لێنەکەن من سەد لەسەد نازانم ئەوە تا چەند ڕاستە ئایا ئەوە پیلانی ئەردۆخانە یان نا بەلام لەهەردوو هالەتیش ئیسلامیەکان کاری ناشرین و نا ئەخلاقی دەکەن بۆ گەیشتن بەدەسەلات و لەوێش مەرامەکانیان بهێننە دی گولەن لەڕێگەی ئەوانە دەتوانێت دەست بەسەر جومگەکانی دەسەلات دابگرێت لەهەر وولاتێک بیەوێت لەسالانی دوو هەزاریش هاوکاری ئەردۆخانی کردووە کە بەهۆی ئەوەوە توانیویانە دەست بەسەر پۆلیس دابگرن هەر کەسێک نەیاریان بێت لایان بردەوەو کەسانی نزیک لەخۆیان دایان ناوە دواتر مەرامی و ئامانجی گولەنیەکان ئەوەیە کە هوکمی هوسمانیە تورکەکان زیندوو

بکاتەوە هوسمانییەکان بەشەر وولاتیان داگیر دەکرد ئەویش بەکتەب و قوتابخانە بەبیانووی ئەوەی هاوکاری هەژاران دەکات ئەگەر مەبەستی خزمەتە بەچی ئایدۆلۆژیای خۆی لەڕێگەی کتێب نامیلکەو گۆڤارەکان لەگەل قوتابخانەوە و ڕێگاکانی تر بەلاو دەکاتەوە ؟ بۆ دەبێت وا بکات ئەگەر مەبەست داگیرکاری نیە ؟پێشتر تەنیا لە تورکیا هەبوو کەچی ئێستا لە سەد و هەفتا وولات هەیە ! ئەو دەیەوێ یەکەمجار کار لەسەر تاک بکات بەهۆی تاکەکانیش لەکۆمەلگا شوێنی خۆی بکاتەوە بەڵێ؛تا زۆرینەی کۆمەلگا کۆنترۆل دەکات ئینجا ئامانجە گەورەکە کە خۆی دەست بەسەر کۆمەلگا دادەگرێت.

فەتحولا گولەن یان هەر سەرکردەیەکی ئیسلامی کە توانیان تاک بە خویان ڕابکێشن دوای ئەوە گولەن هەرچی ووت لەسەر ڕێگاو ڕێچکەی ئەوانە دادەڕۆن چونکە کەوتوونەتە ژێر کاریگەری ئوان یەکەمجار بەنەرم نەرم ئایدۆلۆژیایەکەیان لەمێشک دەچەسپێنن دواتر بەڕە بەڕە بە توندی دەڕوات یان ئەگەر گولەن و ئەوانی تریش وا بکەن ئەوا هەر لەگەلیدان چونکە شوینکەوتووی ئەون پەروەردەکراوی ئەون قسەکانی ئەو بەهەقیهەتی ڕەها دەزانن ئەوانە یەکەمجار کار بۆ پەیدا کردنی جەماوەر دەکەن لەڕێگەی پەروەردە بەفکرو تێڕوانینی خۆیان کە ئەمە چەسپا ئەوا ئەوانە لەگەلی دان پشتیوانی ئەوانەن چونکە پەروەردەی دەستی ئەوانەن ….

تێبینی حەوتی تەموزی دووهەزارو هەژدە لە ئەکاونتم باسم کردووە.

دواتر پاش ئەوە نامیلکەیەکم لەسەری نووسیوە.